

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Asistent pedagoga na základní škole

Magdaléna Vránská

Katedra: Pastorační a sociální práce
Vedoucí práce: Mgr. Hana Čížková
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Asistent pedagoga na základní škole napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Bratislavě dne 28.04.2019

Magdaléna Vránská

Anotace

Tato bakalářské práce s názvem *Asistent pedagoga na základní škole* se zabývá prací asistenta pedagoga z pohledu teorie a praxe. Cílem práce je představit role a funkce asistenta pedagoga a poukázat na činnosti, které asistent ve svém povolání vykonává, s čím vším se při svojí práci setkává a jaká je jeho motivace pro tuto práci.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení terminologie a pracovní náplň asistenta pedagoga z pohledu zákona a odborné literatury. Praktická část ukazuje na praktické zkušenosti šesti asistentek a je tvořena šesti polo – strukturovanými rozhovory. Dotazované asistentky toto povolání vykonávají nejméně jeden rok. Asistentky hovořily o náplni práce, o problémech se kterými se setkávají, o spolupráci asistentů s pedagogy a poradenským pracovištěm. Dále také mluvily o motivaci, proč tuto práci vykonávat.

Klíčová slova

Pedagogická činnost, asistent pedagoga, poradenské pracoviště, základní škola, motivace asistenta pedagoga

Summary

This bachelor thesis called *Teacher assistant at primary school* deals with the work of teacher assistant in terms of theory and praxis. The aim of the thesis is to introduce the roles and functions of teacher assistant and to point out to the activities that assistant implements. Secondly to point out to all circumstances that assistant is dealing with and try to find out the within motivation of assistant for this work.

The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part focuses on the explanation of terminology and job description of the teacher assistant from the point of view law and professional literature. The practical part shows the practical experiences of six assistants and consists of six semi-structured interviews. Interviewed assistants have completed this profession for at least one year. The assistants talked about the job description, the problems they encounter and about the cooperation of assistants and teachers with counseling center. Finally, the assistants talked about the motivation and the reasons why they do this profession.

Keywords

Pedagogical activity, teacher assistant, counseling center, primary school, motivation of teacher assistant

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Haně Čížkové za rady a připomínky, které mi v průběhu práce dávala. Dále bych chtěla poděkovat celé rodině, která mě při celém studiu velmi podporovala.

Obsah

| | |
|---|----|
| Úvod | 8 |
| 1 Pojem integrace a inkluze | 9 |
| 1.1 Integrace a inkluze ve světě i České republice | 11 |
| 1.2 Postoje účastníků školní inkluze | 12 |
| 2 Spolupráce s poradenským zařízením | 14 |
| 2.1 Školní poradenská pracoviště | 14 |
| 2.2 Školská poradenská zařízení | 15 |
| 3 Asistent pedagoga | 18 |
| 3.1 Historie asistenta pedagoga v České republice | 18 |
| 3.2 Legislativní zakotvení asistenta pedagoga | 19 |
| 3.3 Kvalifikace asistenta pedagoga | 23 |
| 3.4 Osobní asistent a asistent pedagoga | 26 |
| 3.4.1 Specifikace asistenta pedagoga | 26 |
| 3.4.2 Specifikace osobní asistence | 27 |
| 3.4.3 Rozdíl mezi osobním asistentem a asistentem pedagoga | 29 |
| 4 Role asistenta pedagoga na základní škole | 31 |
| 4.1 Činnosti asistenta pedagoga při podpoře žáků na základní škole | 32 |
| 5 Osobní předpoklad a motivace pro práci asistenta pedagoga | 34 |
| 6 Získávání informací z praxe | 36 |
| 6.1 Představení respondentů | 36 |
| 6.2 Otázky pro rozhovor | 37 |
| 6.3 Výsledky rozhovorů přímé práce asistenta pedagoga na základní škole | 39 |
| 6.3.1 Činnosti asistenta pedagoga na základní škole | 39 |
| 6.3.2 Řešení problému se žákem | 42 |
| 6.3.3 Informovanost asistenta pedagoga | 43 |
| 6.3.4 Spolupráce asistenta s učiteli a komunikace se školním poradenským pracovištěm | 44 |
| 6.3.5 Další a průběžné vzdělávání | 46 |
| 6.3.6 Motivace pro práci asistenta pedagoga | 48 |
| 6.3.7 Návrh na změnu v systému práce | 49 |
| 6.3.8 Doplnující informace | 51 |
| 6.4 Shrnutí výzkumné části | 51 |
| Závěr | 54 |
| Seznam literatury | 55 |
| Legislativní a jiné dokumenty: | 56 |
| Internetové zdroje: | 57 |

| | |
|--|----|
| Přílohy | 59 |
| Rozhovor č. 1: respondentka Žaneta | 59 |
| Rozhovor č. 2: respondentka Petra | 64 |
| Rozhovor č. 3: respondentka Renata | 67 |
| Rozhovor č. 4: respondentka Marie..... | 71 |
| Rozhovor č. 5: respondentka Kamila | 75 |
| Rozhovor č. 6: respondentka Jana | 78 |

Úvod

Pro moji bakalářskou práci jsem si vybrala téma z oblasti vzdělávání. Častými pomocníky pedagogů na pomoc a podporu stejné úrovně vzdělávání pro všechny jedince a pro možnost dalšího individuálního rozvoje dítěte jsou asistenti pedagoga, kterým je věnována tato práce.

Asistenta pedagoga můžeme najít v různých typech vzdělávání. Já jsem se však v této práci zaměřila na asistenta pedagoga, který pracuje na základní škole.

Cílem práce je představit role a funkce asistenta pedagoga a poukázat na činnosti, které asistent ve svém povolání vykonává, s čím vším se při svojí práci setkává a jaká je jeho motivace pro tuto práci.

Teoretická část této práce se zabývá tématem asistenta pedagoga z obecného hlediska. Začátek práce se věnuje integraci, inkluzi, a spolupráci s poradenskými zařízeními. Dále se práce věnuje samotnému tématu asistenta pedagoga z pohledu historie, legislativního zakotvení, kvalifikovaností, činností, které vykonává a osobních předpokladů jedince vykonávající tuto profesi.

Praktická část je pak tvořena z vyhodnocených rozhovorů, které byly vytvořeny na čtyřech základních školách v České republice. Rozhovoru se zúčastnilo šest asistentek. Tyto asistentky mluvily o činnostech, které ve škole vykonávají, o problémovém chování, které s jedinci zažívají, o informovanosti o dítěti, spolupráci s pedagogy, o vzdělávání a o tom, proč tuto činnost vykonávají. Na závěr rozhovorů pak asistentky měly možnost vyjádřit se ke své činnosti a navrhnout změny, které by podle nich mohly vést k efektivnější práci asistentů pedagoga. Všechny asistentky hovořily o své práci a tím poukazovaly na funkce a role asistentů pedagoga z pohledu praxe.

1 Pojem integrace a inkluze

Zaváděním integrovaného a inkluzivního vzdělávání vznikají nové podpůrné personální služby, které napomáhají především u vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a dále jedincům se sociálním znevýhodněním. Jednou z těchto podpůrných služeb je také profese asistenta pedagoga, která je nezbytnou součástí samotné integrace a inkluze.¹

Pojmy integrace a inkluze definuje pedagogický slovník. Slovo integrace vzniklo z latinského slova *integer*, což znamená *nenarušený, úplný*.² Integrace, tak jak bude představena v této práci, se snaží o začleňování co největšího počtu jedinců do běžných škol mateřských, základních i středních a řídí se vyhláškou č. 73/2005 Sb. „*Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*“. ³ U integrace se tedy více vyžaduje přizpůsobování dítěte škole, zatím co u inkluze se naopak škola snaží o přizpůsobení edukačního prostředí jedinci.⁴ Pojem inkluze je překladem z anglického slova *to be included*, které je chápáno jako „*být úplnou součástí*“. ⁵ Inkluzivní škola má za cíl vyhledat a nabídnout dítěti přijatelné podmínky. Její snahou je odstranění všech bariér v systému, který

¹TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: VerlagDashöfer, 2015. ISBN 978-808-7963-159. str. 5

²MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0231-9. str. 11

³PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8. str. 87

⁴VOTAVOVÁ, Renata. Rozdílný význam pojmů integrace a inkluze. *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 20.02.2013, , 1 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/SSC/17243/ROZDILNY-VYZNAM-POJMU-INTEGRACE-A-INKLUZE.html/>

⁵VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5071-9. str. 9

není dostatečně otevřený k jednotlivým jedincům.⁶ Dále se snaží o podporu pedagogického personálu a všech ostatních jedinců, kteří se edukace zúčastňují tak, aby se cítili bezpečně a nebáli se přijmout mezi sebe jedince s postižením.⁷

Samotná integrace (způsoby a přístupy zapojení žáků se speciálně vzdělávacími potřebami) byla podpořena odborníky i rodiči a nyní se dá označit za výsledek společného hnutí. Integrace je více druhů např. integrace individuální, skupinová, sociální, školní.

Tato práce se bude zabývat pouze integrací školní, která pro svoji úspěšnost vyžaduje vytvoření konkrétních podmínek. Těmito podmínkami jsou například odbornost a připravenost pedagogů, uspořádání tříd a celé školy, přijetí jedince v kolektivu třídy, spolupráce s rodinou, zajištění potřebného vybavení a materiálů, v třídách snížení počtu žáků, doporučení příslušného poradenského pracoviště a dále souhlas rodičů a školy.⁸

V dnešní době lidem přijde jako naprosto přirozené, že mohou vídat jedince s postižením v běžných vzdělávacích zařízeních, ale do roku 1989 byli tyto děti, žáci a studenti ze společnosti vyčleňováni, jelikož kazili „image“ tehdejší socialistické společnosti.⁹ V nynější společnosti je naopak snaha, aby všichni jedinci měli stejné podmínky (snaha o inkluzi) a mohli žít, pokud je to možné, plnohodnotným životem.

⁶PRŮCHA, Jan, MAREŠ Jirí a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*, ref. str. 85

⁷VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*, ref 5, Str. 9

⁸BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. In: .PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2., rozš. a přeprac. vyd.* Brno: Paido, 2006. ISBN 80-731-5120-0 str. 14

⁹BAZALOVÁ, Barbora. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3971-X. str. 7

1.1 Integrace a inkluze ve světě i České republice

Česká republika vychází v oblasti integrace a inkluze ze světových postojů. Začátek plošné školní integrace ve světě byl koncem šedesátých let, kdy se problémem začala zabývat mezinárodní organizace UNESCO a právo na vzdělání stanovila na první místo svého žebříčku. Celé úsilí následně vyvrcholilo vyhlášením mezinárodního dne postižených v roce 1981 a následně v červnu roku 1994 uspořádáním Světové konference speciálního vzdělávání ve španělské Salamance. Slogan „Škola pro všechny“ se stal heslem celé konference a také obsahem mezinárodního projektu „*Specialneeds in classroom*“, který zde byl prezentován. Termín „Škola pro všechny“ zdůrazňoval myšlenku rovnoprávnosti vzdělávání pro všechny, kterým bylo vzdělávání z jakéhokoliv důvodu odepřeno, či omezeno. Slovem pro všechny bylo myšleno bez rozdílu barvy pleti, postižení, nadání nebo etnika.¹⁰

Současné integrační snahy jsou legislativně podloženy mezinárodními dokumenty, jako je: *Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948*, *Úmluva o právech dítěte z roku 1991* anebo *Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením*. V České republice vláda vydala celkem tři usnesení, které se týkají lidí s postižením a práva všech dětí na vzdělání tak, jak je stanoví *Listina základních práv a svobod ČR*.

Jedním ze základních dokumentů v oblasti speciálního vzdělávání pro pedagogické pracovníky a asistenty pedagoga je *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)*, která byla schválena roku 2006 OSN. Pro Českou

¹⁰VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*, ref. 5, str. 10

republiku se stala platnou dne 28. 10. 2009. Tato úmluva přináší ucelený systém požadavků, který je nezbytný pro kvalitní život zdravotně postižených. V září roku 2016 OSN vydala upřesňující komentář týkající se oblasti vzdělání, ve kterém jsou konkretizovány klíčové aspekty zavádění inkluzivního vzdělávání.¹¹

1.2 Postoje účastníků školní inkluze

Pod pojmem účastníci školní inkluze se rozumí všichni, kteří se jakkoliv podílejí nebo jsou součástí celé inkluze. Tato kapitola vyzdvihuje zejména postoje pedagogů, ale je důležité si uvědomit, že na celkové inkluzi jedince se podílejí i další osoby. Například spolužáci a rodiče integrovaného jedince, rodiče ostatních dětí, asistent pedagoga, pracovníci školy, sociálně pedagogická centra, pedagogicko – psychologická poradna, atd.

Postoje učitelů k inkluzivnímu vzdělávání jsou různé. V rámci zahraničních výzkumů provedených Slepíčkovou a Pančochem se kázalo, že učitelé, kteří mají kratší praxi a mladší pedagogové mají spíše pozitivní postoje k inkluzi žáků s tělesným a mentálním postižením. Faktor, který ovlivňuje postoj učitelů, je také stáří žáků. Na prvním stupni učitelé více preferují inkluzi než na stupni vyšším. Podle výzkumu mají vyučující značný vliv na postoj spolužáků k dítěti s postižením. Kladné přijetí inkluze učitelem má pak následně dopad na celkovou inkluzi. Jednoznačně platí, že pokud pedagogové nebudou souhlasit s inkluzí, inkluzivní vzdělávání nebude následně fungovat.¹²

¹¹TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, ref. 1, str. 13

¹²SLEPIČKOVÁ, Lenka a Karel PANČOCHA. *Aktéři školní inkluze: Schoolinclusionactors*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-802-1066-885. str. 35-38

V České republice se výzkumu v postoji učitelů k inkluzi zabýval M. Potměšil a jeho výzkum je uvedený v knize od autorů Slepíčková a Pančocha. Potměšil se zaměřil na oblast pocitů, postojů a obav pedagogických pracovníků, které souvisí s prací s lidmi s postižením. Výzkum rozdělil na dvě části. První část se odehrávala před specializačním studiem speciální pedagogiky a druhý výzkum byl proveden po absolvování kurzu. Zde se ukázalo, že po absolvování kurzu speciální pedagogiky měli pedagogové lepší vztah k osobám se zdravotním postižením, ale zároveň se báli nedostatečné podpory v rámci pracoviště a vyšší zátěže na ně samotné. Za pomocí asistenta pedagoga by učitelé byli nakloněni pracovat s dětmi se speciálními potřebami. Naopak negativní postoj měli pedagogové k inkluzi žáků s poruchami chování, agresí a trvale neúspěšným žákům. K. Pančocha a K. Balátová zkoumali postoje studentů pedagogických fakult a oborů na inkluzivní vzdělávání. Zde se respondenti shodli na faktu, že pokud se s lidmi s postižením setkávají či setkávali, jejich názor se často změnil na kladnou odpověď.¹³

¹³SLEPIČKOVÁ, Lenka a Karel PANČOCHA. *Aktéři školní inkluze: Schoolinclusionactors*, ref. 12, str. 35-38

2 Spolupráce s poradenským zařízením

Základním úspěchem integrace a inkluze je vzájemná komunikace odborníků, kteří s daným jedincem (žákem) pracují. K optimalizaci správného procesu vzdělávání a výchovy ve škole i v rodině přispívají pedagogicko-psychologická poradenství. Systém pedagogicko-psychologického poradenství tvoří v České republice školská poradenská zařízení a školní poradenská pracoviště. Poradenské služby dále poskytují také střediska výchovné péče, ty ale prozatím nemají status školského poradenství a jsou součástí zařízení pro výkon ústavní anebo ochranné výchovy.¹⁴

2.1 Školní poradenská pracoviště

Na některých školách mají rodiče, jejich děti i pedagogové možnost navštívit poradenské pracoviště, které slouží k poskytování poradenských a konzultačních služeb. Tato pracoviště bývají zřizována tak, aby zaručovala ochranu osobních dat a zároveň umožňovala důvěrnost jednání. Za poskytování poradenských služeb ve škole je zodpovědný ředitel školy, popřípadě jím pověřený zástupce ředitele. Vedení školy se snaží o co největší informovanost a spolupráci s pedagogicko-psychologickým centrem a zároveň dbá na dodržování etického kodexu školních poradenství.

Služby na školním poradenském pracovišti zajišťují zejména tyto osoby:

- školní psycholog
- školní speciální pedagog
- školní metodik prevence

¹⁴PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ V RESORTU ŠKOLSTVÍ. *NÚV: Národní ústav pro vzdělání*[online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi>

- výchovný poradce/kariérový poradce
- asistent speciálního pedagoga¹⁵

Ne všechny školy ale mají možnost mít ve svém týmu školního psychologa, speciálního pedagoga anebo dokonce oba odborníky. Kritéria pro zřízení školních poradenských pracovišť jsou: velikost školy, lokalita školy, specifika vzdělávaných žáků a skladba pedagogického sboru.¹⁶

2.2 Školská poradenská zařízení

Školská poradenská zařízení pojímají dva druhy institucí. První z nich je pedagogicko-psychologická poradna (PPP), která se podílí na vzdělávacích procesech, které jsou nějakým způsobem znesnadněny. „PPP napomáhají při rozvoji pedagogicko - psychologických kompetencí učitelů, participují na činnostech v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a na kariérovém poradenství.“¹⁷

„Jsou to samostatná poradenská zařízení, která zajišťují psychologické a speciálně pedagogické služby dětem a mládeži, jejich rodičům, učitelům a

¹⁵ZAPLETALOVÁ, Jana. ŠKOLNÍ PORADENSKÁ PRACOVIŠTĚ (ŠPP). NÚV: Národní ústav pro vzdělání [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>

¹⁶METODICKÉ LISTY PRO ŠPZ: Charakteristiky škol, kde je vhodné zřízovat školní poradenské pracoviště s rolí školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga [online]. In: . [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/13-informace-ke-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi?highlightWords=metodick%C3%BD+list+pro+%C5%A1pz>

¹⁷NOVOTNÝ, Jiří a Petra PŠENIČKOVÁ. Pedagogicko-psychologická poradna: Výklad hesla. In: *Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2011 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/Pedagogicko-psychologicke%C3%A1_poradna

vychovatelům na všech stupních a typech škol. “¹⁸Formy PPP jsou zejména individuální péče, ale můžeme se setkat i s formou skupinovou. Pracovníky pedagogicko-psychologické poradny jsou speciální pedagogové, psychologové i sociální pracovníci, kteří se podílejí na odborných činnostech. S pracovníky PPP se můžeme setkat v jejich ambulancích anebo na návštěvách ve školách a školských zařízeních.¹⁹

Druhá instituce nese název speciálně pedagogické centrum (SPC) a její služby jsou určeny pro žáky se zdravotním postižením.²⁰ Tým tohoto zařízení tvoří stejně jako u PPP speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník. Podle druhu a stupně postižení jedinců, může být tato skupina doplněna o další odborné pracovníky. Úkolem celého týmu je zabezpečovat speciálně pedagogickou, psychologickou a další podpůrnou péči klientům se zdravotním postižením. V rámci jejich práce poskytují odbornou pomoc v procesu pedagogické a sociální integrace spolu za účasti rodiny, školy, školskými a jinými zařízeními a odborníky. „ *Činnost je zaměřena zejména na podporu klientů v předškolním věku v péči rodičů (zákonných zástupců), na podporu klientů integrovaných do škol a školských zařízení, na podporu klientů s těžkým a kombinovaným zdravotním postižením, kteří nemohou docházet do školy, zpravidla ve věku od 3 do 19 let.* “²¹

Obě tato školská zařízení mají pro zajištění podpůrných služeb zásadní význam. Právě oni mohou navrhnout danému žákovi asistenta pedagoga, který mu bude pomáhat v rámci školního vzdělávání. Služba asistenta

¹⁸VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální.*, ref. 5, str. 23

¹⁹ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ (ŠPZ). *NÚV: Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

²⁰TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, ref. 1, str. 28

²¹ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ (ŠPZ). *NÚV: Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

pedagoga je jedna z pomocných opatření definovaných § 16 odst. 2. školského zákona, který dává pravomoc škole za písemného souhlasu rodičů, dítěti přiřadit asistenta.²² Výsledkem celého vyšetření PPP a SPC je zpráva a doporučení. Zpráva je poskytována pouze zákonným zástupcům a doporučení se odesílá škole, která je následně povinna poskytovat žákovi podpůrná opatření a vycházet z něj. Podle tohoto doporučení se následně řídí i asistent pedagoga.²³

²²TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, ref. 1, Str. 28

²³*Pedagogicko - psychologická poradna Liberec* [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.pppliberec.cz/caste-otazky>

3 Asistent pedagoga

Tato kapitola se více zaměří na tento pojem, poukáže na jeho historii, legislativní zakotvení, kvalifikaci asistentů a představí funkce a role asistenta pedagoga. Jedna z podkapitol se zabývá rozlišením pojmu asistent pedagoga a osobní asistent. Tyto pojmy jsou si řečnický velmi blízké, ale významově jsou více než odlišné.

3.1 Historie asistenta pedagoga v České republice

Dříve než se začne vysvětlovat samotný pojem asistenta pedagoga, je dobré se něco dozvědět o jeho historii.

V České republice se práce asistentů pedagoga rozvíjí od devadesátých let minulého století. Pozice asistenta pedagoga vznikla na základě požadavku poskytování stejné úrovně vzdělávání pro všechny jedince a pro možnost jejich dalšího individuálního rozvoje. Česká republika postupně přebírala zkušenosti ze školství států Evropské unie, jako je např. Dánsko, Německo, Rakousko a Nizozemí. Tyto státy neseparují jedince, ale snaží se o integraci a inkluzi jedinců se speciálními potřebami do kolektivu.²⁴

V devadesátých letech minulého století nebyla pomoc žákům jednotná a každá škola ji řešila podle svého. Jedním způsobem pomoci na základních školách byli pracovníci civilní služby, kteří pomáhali ve školách ve smyslu metodického pokynu, které vedlo k zabezpečení výkonu civilní služby ve školách a školských zařízeních. Tento způsob výpomoci ovšem skončil profesionalizací armády České republiky v roce 2004. Dalšími možnostmi

²⁴TEPLÁ, Marta a ŠMEJKALOVÁ, Hana. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2007. ISBN 978-808-6856-353. str. 7

pak bylo přijímání studentů pedagogických, zdravotních a sociálně právních středních i vysokých škol, kteří činnost asistenta pedagoga prováděli v rámci jejich krátkodobých i dlouhodobých praxí.²⁵ Tato forma stále na školách přetrvává a studenti tuto činnost vykonávají převážně formou dobrovolnické služby.

3.2 Legislativní zakotvení asistenta pedagoga

Postupem času byl systém práce asistentů pedagoga řešen zákony a vyhláškami.

Velkou pomocí pro pedagogické pracovníky bylo přijetí *Vyhlášky 127/1997 Sb. Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o speciálních školách a speciálních mateřských školách*, kterou vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.²⁶ Tento dokument stanovil: „*Ve speciální třídě pro žáky s lékařskou diagnózou autismus, ve třídě pro žáky hluchoslepé, ve třídě přípravného stupně a ve třídě pomocné školy pro žáky s více vadami zabezpečují výchovně vzdělávací činnost současně dva pedagogičtí pracovníci.*“²⁷ Po pár letech byl tento předpis zrušen a nahrazen vyhláškou č. 73/2005 Sb. *Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*, která se věnuje nejen vzdělání dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami, ale zahrnuje také děti, žáky a studenty mimořádně nadané.

²⁵TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, ref. 1, str. 6

²⁶Asistent pedagoga: Historie. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. Středočeský kraj: NOVASKOLAOPS.CZ, 2014 [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/historie>

²⁷ČESKO. Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o speciálních školách a speciálních mateřských školách. In: 1997. Česko: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1997, ročník 1997, číslo 127. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-127/zneni-20030901>

Žákům se sociálním znevýhodněním nevěnovaly vyhlášky pozornost hned od začátku devadesátých let, ale velkou roli ve vzdělávání těchto skupin hrály nestátní neziskové organizace, které se zaměřovaly na podporu romských žáků v oblasti vzdělání a financování „romských asistentů“ romských dětí. Stát převzal odpovědnost za zaměstnávání romských asistentů v letech 1997 -1998, kdy se počet asistentů pracujících s žáky romského etnika stále zvyšoval.²⁸ V roce 2000 byl Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy vydán *Metodický pokyn ke zřízení přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele - asistenta učitele*. Tento pokyn zrušil vazbu asistentůské profese na etnikum a zavedl novou pozici vychovatele - asistenta učitele. Metodický pokyn předpokládá asistenta dobře znajícího prostředí většiny žáků dané třídy.²⁹

V roce 2004 byl vydán školský zákon č. 561, který se mimo jiné věnuje *vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných*. Nyní z pohledu zákona máme jednotnou profesi, pro kterou jsou stejné legislativní podmínky. Asistent pedagoga pracuje s lidmi nejenom se sociálním znevýhodněním, ale i se zdravotním postižením.

Konkrétní informace o pozici asistenta pedagoga najdeme v § 16, který pojednává o podpoře vzdělávání jednotlivých žáků. Funkce asistenta pedagoga je poskytována dětem, žákům a studentům na doporučení školského poradenského zařízení se souhlasem zákonného zástupce nebo se souhlasem studenta, který je v dané chvíli již zletilý. Pozice asistenta je pro

²⁸Asistent pedagoga: Historie. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. Středočeský kraj: NOVASKOLAOPS.CZ, 2014 [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/historie>

²⁹*Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ke zřízení přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele - asistenta učitele*. In: . Česko: Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2000, ročník 2000, 25 484. Dostupné také z: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy/5.2.pdf>

jednotlivce bezplatná. Mateřská škola, základní škola a škola střední si musí požádat o dotaci na krajském úřadě, který spravuje finance na vzdělávání zasílané z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Pokud je škola zřizována ministerstvem nebo církví, škola žádá o dotaci přímo na ministerstvu.³⁰

Do roku 1997 bylo v České republice každodenní praxí, že na školách, kde se vzdělávali děti, žáci či studenti, byl v jedné třídě pouze jeden pedagog. Od roku 1997 se umožnilo navýšení počtu pedagogických pracovníků na dva a školy, které dostanou finance od MŠMT, mohou využít ve svých třídách druhého pedagoga či asistenta pedagoga. Toto zvyšování vedlo nejenom k efektivnějšímu působení na jedince, ale zároveň také k větší bezpečnosti dětí, žáků a studentů. V roce 2005 vyšla vyhláška č.73/2005, která stanovuje možnost tří pedagogických pracovníků v jedné třídě u žáků s těžkým zdravotním postižením, z nichž jeden pracovník je na pozici asistenta pedagoga. Toto navýšení bylo dáno podle vzoru zemí Evropské unie a potřeb speciálně pedagogické praxe v České republice.³¹

Aktuální vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných přináší lepší dostupnost asistenta pedagoga pro ředitele škol, kteří mají ve své škole žáky se speciálními potřebami. V zákoně jsou popsána podpůrná opatření, do kterých spadá individuální vzdělávací plán, přepisovatel pro neslyšící, tlumočnick českého jazyka, asistent pedagoga a jiné. Asistentu pedagoga je věnován § 5, kde jsou mimo jiné popsány činnosti, které by měl asistent vykonávat. Asistent nemusí vykonávat svoji práci pouze u jednoho žáka (pokud na něm není celý den

³⁰ZÁKON Č. 561/2004 SB., O PŘEDŠKOLNÍM, ZÁKLADNÍM, STŘEDNÍM, VYŠŠÍM ODBORNÉM A JINÉM VZDĚLÁVÁNÍ (ŠKOLSKÝ ZÁKON). In: . Česko: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005, ročník 2004, číslo 561. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

³¹TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, ref. 1, str. 9

závislý), ale pokud mají ostatní žáci obdobnou potřebu pomoci, může asistent svoji pozornost sdílet až se čtyřmi žáky. Rozsah potřeby určují školská poradenská zařízení a svá doporučení jsou zasílána školám. Ta pak vytváří úvazky svým asistentům.³²

Úplně nejnovější vyhláška, která se zabývá asistentem pedagoga, je *Vyhláška č. 416/2017, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných*. Zde se také hovoří o činnosti a podpoře pomoci asistenta jedincům a ostatním pedagogům. Dále je zde definováno, že k jednomu dítěti je možné doporučit pouze jednoho asistenta. Tato vyhláška se pak dále věnuje také platovému zařazení asistentů pedagoga, kteří jsou děleni do 5 nebo 8 platové třídy 5. stupně, podle činnosti, kterou vykonávají.³³

Vytvořením nového pedagogického místa, kterým jsou asistenti pedagoga, se v České republice umožňuje kvalitnější vzdělávání mnoha žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro jedince má tato pozice zásadní vliv do budoucna, kdy se ve většině případů lépe uplatní na pracovním trhu a tím se jimlepší i kvalita jejich života.

S asistentem pedagoga se můžeme setkat u dětí, žáků a studentů:

- Se zdravotním postižením
 - V běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách
 - Ve speciálních školách, pokud jsou to jedinci s těžkým zdravotním postižením

³²*Vyhláška č. 27/2016 Sb.: Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

³³*Vyhláška č. 416/2017 Sb.: Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb.* In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-416>

- Se sociálním znevýhodněním
 - Přípravné třídy speciálních i běžných škol
 - Speciální i běžné školy³⁴

3.3 Kvalifikace asistenta pedagoga

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, který pomáhá jednomu nebo více žákům v kolektivu třídy zvládnout úkoly tak, aby stačil pochopit učivo, které plní ostatní žáci. Práce asistentů je řešena ve dvou úrovních. Jeden směr se zaměřuje na žáky se zdravotním postižením a druhý na žáky se sociálním znevýhodněním. Zaváděním činnosti asistentů do tříd je vedeno snahou o co největší zapojování žáků s handicapem do kolektivu běžné třídy a snaha pomoci ve výuce žákům ze sociálně narušených rodin³⁵.

Definici asistenta pedagoga najdeme v pedagogickém slovníku, kde ji máme vymezenou jako profesi v českém školství, která se odehrává ve školním či vzdělávacím prostředí. „*Asistent musí být starší 18 let, trestně bezúhonný, minimálně se základním vzděláním.*“³⁶

Samotnou kvalifikaci upravuje §20 zákona č. 198/2012 sb. kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších.

„*Odst. 1 Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími*

³⁴TEPLÁ, Marta a Hana ŠMEJKALOVÁ. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*, ref. 25, str. 8

³⁵TEPLÁ, Marta a Hana ŠMEJKALOVÁ. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*, ref. 25, str. 7

³⁶PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*, ref. 3, str. 19

potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci:

- *Vysokoškolským vzděláním,*
- *Vyšším odborným vzděláním,*
- *Středním vzděláním s maturitní zkouškou.*

Odst. 2 Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci:

- *Vzdělání podle odstavce 1*
- *Střední vzdělání s výučním listem*
- *Základní vzdělání a studiem pro asistenty pedagoga“³⁷*

Profesní příprava asistentů začala ještě před účinností zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004. Například organizace Nová škola vytvořila již v roce 1996 kurz pedagogického minima pedagogických asistentů, který měl 72 hodin a byl určený na práci asistentů spojenou s přípravou Romů. Na akademické půdě byla fakulta pedagogická na Masarykově univerzitě v Brně první, která se věnovala pozici asistenta pedagoga. Zde měli možnost studenti absolvovat kurz, trvající dva semestry, který byl v rozsahu více jak 250 hodin a byl ukončen závěrečnou zkouškou a obhajobou práce. V roce 2008 vzniklo a bylo akreditováno tříleté bakalářské studium v oboru sociálně – pedagogické asistentství.

³⁷Zákon č. 563/2004 Sb.: Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Praha, ročník 2004, číslo 563. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Na poptávku reagovaly i některé vyšší odborné školy, které nabízejí obor pedagogika pro asistenty ve školství.³⁸

Absolvováním alespoň krátkého studia pedagogického minima, dostává asistent pedagoga základní znalosti pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie. Postupně tím získává částečný vhled do problematiky edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a naučí se zde také dovednosti pro práci s těmito jedinci.³⁹ Všechny tyto nasbírané informace se následně asistentům pedagoga mohou v samotné práci hodit.

Asistent pedagoga dříve musel podle nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti odpracovat 20-40 hodin týdně v přímé pedagogické činnosti dle jeho výše pracovního úvazku, kterou si sjednal při podpisu smlouvy s ředitelem školy.⁴⁰ Toto nařízení vlády se od 2018 změnilo a ve vyhlášce č. 416/2017 Sb. se nově upravuje poměr mezi přímou pedagogickou činností a prací související s přímou pedagogickou činností. To se od tohoto roku financuje podle vzoru 1:9, a tedy při devíti hodinách přímé pedagogické práce má asistent 1 hodinu práci nesouvisející s přímou pedagogickou činností.⁴¹

³⁸TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, ref. 1, str. 40

³⁹Vzdělání: Základní kurz pro asistenty pedagoga. *Nadační fond RYTMUS: Připravíme pedagogické pracovníky na práci s dětmi v inkluzivních třídách* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-09]. Dostupné z: <http://vzdelavani.rytmus.org/kurz/zakladni-kurz-pro-asistenty-pedagoga-ostrava-5>

⁴⁰*Narřízení vlády: Nařízení vlády o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*. In: . Česko: Vláda, 2005, ročník 2005, číslo 75. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75>

⁴¹*Vyhláška č. 416/2017 Sb.: Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb.* In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-416>

3.4 Osobní asistent a asistent pedagoga

Jak je již v úvodu této kapitoly zmíněno, osobní asistent a asistent pedagoga jsou dva rozdílné pojmy. Asistenta pedagoga najdeme pouze ve školských zařízeních a jeho náplní práce je pomoc dítěti, žákovi či studentovi při edukaci. Osobní asistent se může vyskytovat jak v oblasti sociální, hygieny, sebeobsluhy, ale i vzdělávání. Oba pojmy jsou v této práci uváděny záměrně, jelikož na základních školách se v praxi můžeme setkat s oběma profesemi a je dobré znát jejich odlišnosti.

3.4.1 Specifikace asistenta pedagoga

Práce asistenta pedagoga je jasně definovaná ve vyhlášce č. 147/2011 Sb., která mění vyhlášku č.73/2005 Sb. *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. Asistent pedagoga vykonává svoji činnost pouze ve škole a je v těsné součinnosti s učitelem.

Činnosti, které asistent pedagoga vykonává, jsou:

- *„pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,*
- *podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,*
- *podpora žákům při výuce a při přípravě na výuku,*
- *nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde*

*škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání“.*⁴²

Konkrétní práce, rozsah i rozpis jednotlivých činností určuje asistentovi ředitel školy na základě doporučení speciálně pedagogického centra nebo pedagogicko-psychologické poradny, které diagnostikovaly skutečné problémy jedince. Asistent by však vždy měl pracovat pod metodickým vedením třídního učitele nebo učitele vedoucí určitou vyučovací hodinu⁴³.

3.4.2 Specifikace osobní asistence

Osobní asistence zajišťuje pomoc osobám se zdravotním postižením za pomoci dostupných služeb, které následně zmírňují důsledky daného postižení. Dané služby se mohou týkat všech činností, které jedinec již vykonává, anebo si vykonávat přeje. Služba osobní asistence může být jedinci dostupná 24 hodin denně 7 dní v týdnu a může být kombinována se službou zdravotní. Cílem osobní asistence je pomoci lidem s postižením, aby mohli žít život, co nejvíce podobný lidem bez postižení.⁴⁴ Její legislativní zakotvení můžeme najít v zákonu č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 39. Zde je definována takto:

1. „Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo

⁴² Vyhláška: kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: . Česko: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2011, ročník 2011, číslo 147. Dostupné také z: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/legislativa/placena-sekce/novelizace/147-2011.pdf>

⁴³ Kolektiv autorů. 2011. Asistent pedagoga: analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci. Str. 31

⁴⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-680. str 128

zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.

2. *Služba podle odstavce 1 obsahuje zejména tyto základní činnosti:*

- a) pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu,*
- b) pomoc při osobní hygieně,*
- c) pomoc při zajištění stravy,*
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,*
- e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,*
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*
- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí“⁴⁵*

Tento zákon dále upravuje a více přibližuje vyhláška 505/2006 Sb., která jasněji vysvětluje služby a činnosti, které jedinci osobní asistence přinášejí. Přesněji tyto služby najdeme v paragrafu číslo 5.

Základními činnostmi, které se při poskytování osobní asistence zajišťují, jsou zejména tyto:

- pomoc a podpora při oblékání a výživě (jídlo a pití)
- dohled nad hygienou a pomoc při ní
- dohled nad medikací (aplikace léků podle lékařského předpisu)
- pomoc s nákupem a údržbou domácnosti
- pomoc při přesunu na vozík či lůžko a při samostatné orientaci v prostoru
- střídání pozice v prostoru (měnit pozice ležení)
- umožnění kontaktu a podpory s rodinou i s celou společností

⁴⁵ *Zákon č. 108/2006 Sb.: Zákon o sociálních službách.* In: . 2006, ročník 2006, číslo 108. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

- nácvik a upevňování psychických, motorických a sociálních dovedností a schopností
- doprovod do školského zařízení, k lékaři, na úřady a volnočasové aktivity
- pomoc při uplatňování práv a vyřizování běžných záležitostí

Dle zákona je osobní asistence plně hrazená jedincem nebo jeho rodinou a maximální výše úhrady za poskytnutí této služby je 130 Kč za hodinu.⁴⁶

Náplň práce osobního asistenta je v zákoně jasně stanovená, avšak poznatky z praxe jasně ukazují, že se mnohdy profese osobního asistenta a asistenta pedagoga prolínají.

3.4.3 Rozdíl mezi osobním asistentem a asistentem pedagoga

Z předešlého textu vychází, že asistent pedagoga i osobní asistent spadají do podpůrné asistenční služby, avšak obě služby jsou jinak financované. Asistent pedagoga na základní škole je oficiálním zaměstnancem školy a platí ho tedy škola, zřizovatel nebo příslušný krajský úřad. Všechny tyto instituce pak celkově spadají pod MŠMT. Osobního asistenta si jedinec (popřípadě jeho zákonný zástupce) musí platit sám. Jedinou finanční pomocí, kterou jedinci mohou využívat na zaplacení osobního asistenta, je sociální příspěvek na péči. Tento příspěvek pochází z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a vyplácí ho jedincům úřady práce. O příspěvek si jedinec nebo jeho zákonný zástupce musí sám zažádat na příslušném úřadě v místě bydliště. Osobní asistent tedy

⁴⁶*Vyhláška 505/2006 Sb.: kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.* In:2006, ročník 2006, číslo 505. Dostupné také z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=63146&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

není zaměstnanec školy, ale často bývá zaměstnaný v nějaké nestátní neziskové organizaci, která se zaměřuje na sociální služby. Může jej také zaměstnávat konkrétní jedinec či rodina.⁴⁷

V zákoně je sice jasně definované činnosti asistenta pedagoga a osobního asistenta, a přesto se můžeme v našich školách setkat s tím, že osobní asistent provádí i práci asistenta pedagoga. Rodiče jedince, kteří vynakládají peníze na to, aby mohlo jejich dítě studovat na běžné základní škole, tak někdy přispívají na pomoc dalším žákům, kteří asistenci v průběhu vyučování využívají. Naopak rodiče dítěte, které má nárok na asistenta pedagoga, často žádají, aby asistent pracoval pouze s jejich dítětem. K této činnosti ovšem slouží asistent osobní.⁴⁸ Je velmi důležité, aby se rodiče, pedagogové i samotní asistenti dobře orientovali v profesi, kterou mají vykonávat, aby následně nedocházelo k nedorozumění při vykonávané práci.

⁴⁷HORVÁTOVÁ, Ivana. *Asistent pedagoga u dětí se zdravotním postižením a služba osobní asistence*[online]. In: . 30.10.2013, s. 1 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/asistent-pedagoga-u-deti-se-zdravotnim-postizenim-a-sluzba-osobni-asistence.shtml>

⁴⁸VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*, ref. 5, str. 190

4 Role asistenta pedagoga na základní škole

Asistent pedagoga a jeho role ve třídách je dělena podle činnosti a formy, kterou jedinec vykonává. Na školách je asistent vnímán jako:

a) Druhý pedagogický pracovník ve třídě a partner učitele

V tomto postavení je role asistenta pedagoga větší, než jen pomoc a podpora konkrétnímu žákovi či skupině se speciálně vzdělávacími potřebami. Na této pozici je asistent pedagoga ten, který je dostupný pro všechny jedince v dané třídě a jeho pomoc není ovlivněna pouze na určitého žáka či malou skupinu.

b) Člověk, který podporuje vzdělání jedince se speciálními vzdělávacími potřebami

Hlavní náplní práce asistenta pedagoga je nejčastěji přímá práce s jedincem či jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami, která je v zájmu dítěte a celé třídy doplňována o další činnosti jakou je například tvorba pomůcek a učebních materiálů, komunikace s rodinami žáků nebo pomoc učiteli s organizací. Pokud je práce asistenta vázána pouze na jednoho žáka (nejčastěji se zdravotním postižením), může být činnost asistenta pedagoga kontraproduktivní, jelikož se žák částečně stává izolovaný od zbytku třídy a pedagogické vedení nedostatečně kvalifikovaným asistentem pak může mít dopady na nízkou úroveň vzdělání žáka. S tím také souvisí práce učitele s jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami. Je velmi důležité, aby učitelé nezapomínali na žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a věnovali všem svým žákům stejnou pozornost.⁴⁹

⁴⁹MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4447-223. Str. 15

4.1 Činnosti asistenta pedagoga při podpoře žáků na základní škole

Obecné činnosti, které asistent vykonává, můžeme najít ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálně vzdělávacími potřebami dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Ve standardu práce asistenta pedagoga, který vznikl díky projektu: *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR* můžeme najít více popsané činnosti, které asistent pedagoga při svém povolání vykonává.

Jednou z prvních a základních činností je podpora žáka/žáků se speciálně vzdělávacími potřebami v rámci vyučování přímo ve třídě. Podpora asistenta je obsažena od přípravy pomůcek a materiálů až po zadávání samotných instrukcí, dopomoci a vedení výukové činnosti, která je v lehčích případech vedena pouze asistentem. V případě kvalifikovanějších věcí je předem dán postup od pedagoga, podle kterého se asistent řídí.

Dále se můžeme setkat s podporou jedinců se speciálně vzdělávacími potřebami v rámci vyučování mimo třídu. Tento způsob by se měl využívat na minimální úrovni a ve velmi dobře odůvodněných případech. Jedná se o vyučování jednoho žáka či skupiny žáků, kteří se učí mimo svoji třídu, v kabinetě nebo na specializovaném pracovišti například z důvodu nevhodného chování jedince ve třídě. Ten svými projevy může rušit své spolužáky a snižovat tak úroveň vzdělávání celé třídy. Výuka takového žáka musí probíhat podle přesně podaných instrukcí pedagoga a po každé vyučovací hodině musí pedagog ověřit znalosti, které se žák naučil či procvičil. Stejný postup se někdy používá také u nácviku dovedností dětí se zdravotním postižením.

Za pomoci asistenta má učitel možnost se více věnovat dětem se speciálně vzdělávacími potřebami. V takovémto případě asistent pedagoga například opakuje již probranou látku s ostatními žáky.

Asistent pedagoga také pomáhá při sebeobsluze a doprovodu při pohybu během vyučování. Tato činnost byla do náplně práce vložena novelou z roku 2011, kterou vydalo MŠMT (vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb.) Děti s těžkými formami zdravotního postižení nyní mají možnost využít asistenta pedagoga při činnostech, které bezprostředně souvisí s činností školy.

U asistenta pedagoga není podstatná pouze samotná pomoc jedinci, ale i spolupráce a společná příprava s učitelem je velmi klíčová. Při této činnosti se asistent dozvídá všechny důležité informace, které se týkají vyučovací hodiny. Potom mu je také sděleno, jak on sám bude při konkrétní hodině pedagogovi a dětem nápomocný.

Dalším úkolem asistenta pedagoga je nebo může být doučování žáků. Jedná se o doučování jednotlivců i skupin, kteří mají problémy s vyučovanou látkou. U dětí první a druhé třídy se preferuje doučování individuální. Naopak u starších dětí je v některých případech přínosnější, když je doučování prováděno skupinově.

Asistent pedagoga by měl být také ve spojení s rodiči žáků, jelikož úzká spolupráce rodiny a školy má velký vliv na samotné vzdělávání jednotlivce. Komunikovat by pak měl také i se školskými poradenskými zařízeními a se školským poradenským pracovištěm.⁵⁰

⁵⁰ORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4447-223. str. 16,17

5 Osobní předpoklad a motivace pro práci asistenta pedagoga

Předpokladem pro kvalitní práci asistenta pedagoga není pouze vzdělání, ale velkou roli pro samotnou práci hrají osobní předpoklady jedince, který se rozhodl tuto práci vykonávat.

Jedním z hlavních předpokladů, které by asistent pedagoga měl mít je empatie a kladný vztah k žákům. Asistent by se měl snažit porozumět jedinci a mít nějakou (alespoň základní) znalost o diagnóze a rodinném prostředí. Získané informace o jedinci mu při jeho práci velmi pomáhají. Pokud asistent nedostane žádné informace, z jeho práce se může stát kontraproduktivní činnost. Dalším předpokladem pro práci asistenta je, aby byl asistent bez předsudků a aby jeho práce nebyla předem negativně posuzována.

V knize *Metodika práce asistenta pedagoga* najdeme vykreslenou mapu vlastností a dovedností asistentů pedagoga, kterou vytvořili pedagogičtí pracovníci při setkávání k zavádění pozice asistenta pedagoga. Preferované vlastnosti a dovednosti, které by měl asistent zvládat, jsou podle této skupiny tyto: důsledný, flexibilní, tvořivý, dochvilný, zodpovědný, milý, vstřícný, trpělivý, kreativní, komunikativní, spolehlivý, organizační typ, týmový hráč a akční.⁵¹

Tyto dovednosti, schopnosti a osobní dispozice mu při jeho činnostech více než pomáhají. Každý jedinec má různou míru schopností a dovedností, což ale není vždy na škodu, jelikož i žáci a studenti budou po asistentovi požadovat jinou míru pomoci. Někteří potřebují napomáhat více v sociálních oblastech, jiní v intelektových. Nejdůležitější ale je, aby člověk, který se

⁵¹HORÁČKOVÁ, Ilona. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: střední školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4445-021. str. 21

rozhodne dělat toto povolání, měl kladný vztah k žákům či studentům a jeho vnitřní motivace pro tuto práci byla dostatečně silná.

Motivace, jak ji definuje pedagogický slovník, zní takto: „ *Souhrn vnitřních i vnějších faktorů, které: 1. vzbuzují, aktivují, dodávají energii lidskému jednání a prožívání; 2. zaměřují toto jednání a prožívání určitým směrem; 3. řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků; 4 ovlivňují též způsob reagování jedince na jeho jednání a prožívání, jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu.*“⁵²

Motivace u asistenta pedagoga, ochota pomáhat při zvládnutí učiva i zapojení se do kolektivu je hlavním předpokladem dobré práce asistenta. Pokud má asistent dřívější praxi v nějakém zařízení, které pomáhá lidem se zdravotním postižením či se někdy zabýval prací o sociálně znevýhodněné, budou se mu zkušenosti při této činnosti velmi hodit.⁵³

⁵²PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*, ref. 3, str. 127

⁵³BAŘINKOVÁ, Zonna, Jana ČALOVÁ, Lucie FRIEDLEROVÁ, Jana JÍŠOVÁ, Vladimíra KOPŘIVOVÁ a Markéta ŠEFLOVÁ. *Spolupráce s asistentem pedagoga: Metodika*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-87652-65-7. str. 15

6 Získávání informací z praxe

Praktická část této bakalářské práce se bude zabývat tématem asistenta pedagoga jeho činnostmi, rolí a motivací z autentického pohledu asistentů, kteří toto povolání vykonávají.

Otázky, které jim byly kladeny, se zabíraly náplní jejich práce, spolupráce, informovaností, řešením problémů a motivací, kterou asistenti pro svoji práci mají. Ke konci rozhovoru dostali asistenti možnost vyjádřit svůj názor, co by na jejich práci změnili, aby jejich práce byla efektivnější.

Pro naplnění cíle práce byla zvolena kvalitativní metoda a byl použit polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, které byly každému z asistentů položeny. Na rozhovor vždy bylo vybráno klidné a příjemné prostředí, aby asistenta při povídání nic nerušilo.

Tento rozhovor byl veden se šesti asistentkami pedagoga, které pracují na základní škole minimálně rok. Respondentky byly celkově ze čtyř základních škol a tří míst v České republice. Každá z asistentek je přiřazena do jedné třídy, kde tráví svůj čas s jedním, nebo s dvěma dětmi, které potřebují při vyučování pomoc. Asistentky byly vybrány z okruhu mých blízkých a přátel, kteří v této oblasti pracují. Hlavní kritériem výběru byla práce na základní škole.

6.1 Představení respondentů

Z důvodu ochrany osobních údajů byla zaměněna jména respondentů a dále se neuvádí ani jejich pobyt a ani místo kde pracují. Všechny rozhovory byly vytvořené pouze pro potřebu této práce a asistentky souhlasily s jejím vypracováním.

Marie - Pracuje jako asistentka pedagoga 5 let. Vystudovala pedagogický obor bakalářského studia a v tuto chvíli pracuje na prvním stupni základní školy. Dříve dělala asistentku na stupni druhém.

Kamila – Asistentku pedagoga dělá 2 roky. Na střední škole vystudovala obor dámská krejčová, ke kterému si postupem času udělala kvalifikační kurz na pozici asistenta pedagoga. Nyní dělá asistentku na prvním stupni základní školy.

Jana – V tomto oboru pracuje 13 let. Dříve pracovala u mentálně postižených dětí, kde strávila 7 let. Udělala si kurz asistenta pedagoga a postupem času vystudovala obor Vychovatel na vysoké škole. Dále absolvovala kurzy *Autismus I.*, *Jak komunikovat s rodiči* a *Problémoví rodiče*. V současnosti pracuje na druhém stupni základní školy.

Žaneta – Dělá asistentku druhým rokem. Má vystudovanou střední odbornou školu pedagogickou a při své práci si dodělává magisterské studium v oboru sociální pedagogika. V minulém roce absolvovala přednášku o lidech s Aspergerovým syndromem. V tuto chvíli pracuje na prvním stupni.

Petra – V tomto oboru pracuje 5 let. Pro práci asistenta pedagoga absolvovala kurz asistenta pedagoga a dále se snaží vzdělávat dalšími kurzy, které pořádá Člověk v tísní. Její praxe se odehrává pouze na prvním stupni.

Renata – Pracuje na pozici asistenta 1 rok. V tuto chvíli ukončuje 5. ročník na pedagogické fakultě, obor Učitelství pro 1. stupeň. Asistentku vykonává taktéž na prvním stupni.

6.2 Otázky pro rozhovor

V rozhovoru jsem se zaměřila na role a funkce asistenta pedagoga, jeho činnosti, které vykonává, s čím vším se při své práci setkává a také na jeho motivaci pro tuto práci.

Pro samotný rozhovor jsem použila tyto otázky:

Cílem práce je představit role a funkce asistenta pedagoga a poukázat na činnosti, které asistent ve svém povolání vykonává, s čím vším se při svojí práci setkává a jaká je jeho motivace pro tuto práci.

- Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?
- Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?
- Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?
- Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?
- Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?
- S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?
- Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?
- Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?
- K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?
- Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga? Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?
- Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?
- Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého kurzu zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?
- Je něco, co byste změnili v systému práce tak, aby bylo vaše působení efektivnější a lépe se vám pracovalo?

- Napadají vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyly tu zmíněné?

Takto zvolené otázky jsem použila záměrně, jelikož jsem se od každého asistenta chtěla dozvědět co nejvíce informací o jeho práci a proč tuto profesi vykonává. Následně jejich odpovědi budu zpracovávat v dalších kapitolách a mým cílem bylo porovnat všechny odpovědi asistentek, kterých jsem se na tyto otázky zeptala.

6.3 Výsledky rozhovorů přímé práce asistenta pedagoga na základní škole

V teoretické části této bakalářské práce najdeme popsané činnosti asistenta pedagoga, které můžeme najít ve vyhlášce č. 147/2011 Sb. . V této části se podíváme na stejné téma, ale nikoliv z pohledu zákona, ale ze stanoviska asistentek, které tuto práci vykonávají. Dále se budeme zabírat tématy, jako je řešení problému, spolupráce a důvody, proč tuto práci asistentky vykonávají.

6.3.1 Činnosti asistenta pedagoga na základní škole

Otázky, které byly asistentkám kladeny pro zjištění činností asistenta pedagoga, zněly takto:

- Jak vypadá váš běžný den?
- S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?
- Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracuje se skupinou?

Začátek pracovní doby je u asistentek velmi podobný. Z rozhovorů vyplynulo, že všechny asistentky přichází do školy ve stanoveném čase před vyučováním, který jim určilo vedení školy. V tomto čase asistentky pomáhají učitelům s přípravou na vyučování. Jiné zase mají přidělený dozor na chodbách a třídách. Pokud nemají přidělenou ani jednu z těchto úloh, často jsou pouze ve třídách a čekají na žáka nebo žáky, se kterými v průběhu dne pracují. S těmito žáky jsou pak ve třídě, kde se společně připravují na vyučování. Tuto přípravu se žákem nepodstupuje pouze jedna z asistentek, která nyní pracuje na druhém stupni. Tím to chováním se snaží vést žáka k co největší zodpovědnosti za školní přípravu a také ho zároveň učí, aby si dával pozor na svoje věci.

(Žaneta: „*Můj úkol je pouze dělat dohled, aby bylo vše v pořádku a děcka se pokud možno nachystaly včas na hodinu.*“)

(Renata: „*...před hodinou pomáhám paní učitelce s přípravou materiálů například: kopírování, stříhání, laminování a tak dále.*“)

(Jana: „*Dříve jsem hlídala, jestli má nachystané pomůcky, teď už to nedělám, protože se domnívám, že je na to už dost velký...*“)

Vykonávaná činnost asistenta pedagoga se na základních školách liší. Velkou roli v asistentově práci hraje pedagog, se kterým asistent spolupracuje. Jeho činnost dále ovlivňuje počet žáků, kterým je asistent k dispozici. Z rozhovorů vyplynulo, že asistentky jsou nejčastěji přiřazené k jednomu dítěti, které od poradny dostalo doporučení na asistenta pedagoga. Pokud ale tento žák zvládá úkoly samostatně, asistentky se snaží svoji pomoc poskytnout i dalším žákům ve třídě. V průběhu hodiny tedy sledují žáky, a pokud někdo z jejich třídy potřebuje pomoc a jim určený žák na dané látce zvládne pracovat sám, jsou jim k dispozici. Asistentky při svojí práci využívají vlastní zkušenosti a instinkt, který jim napomáhá v jejich každodenní práci. Většina asistentek je k dispozici jednomu pedagogovi po celý vyučovací den.

To znamená, že na prvním stupni základní školy jsou přítomny jak na hlavních vyučovacích předmětech, tak i na výchovách. Některé asistentky mají možnost využívat různé materiální pomůcky, které jim jejich práci ulehčují a dítě za pomoci těchto předmětů danou látku lépe pochopí. Většina asistentek pak pracuje s dítětem přímo ve třídě, a pokud je to třeba, s jedincem odchází na předem domluvené místo, kde mají možnost s dítětem pracovat o samotě.

(Žaneta: *„Během výuky pak pomáhám většinou těm, co něco nechápou, nebo jsou pomalejší a potřebují občas pomoc, nebo zopakovat, co se po nich chce. Ony už jsou děcka docela zvyklé, že se samy hlásí nebo na mě kývají a já vím, že něco potřebují, tak jdu za nimi.“*)

(Marie: *„Odděleně pracuju s dětmi, co si pletou písmenka, psaní a čtení, v hodinách tělesné výchovy, kde jsou spojeny 2 ročníky.“*)

(Renata: *„... vracím pozornost k paní učitelce, během matematiky s žákem pracuji na stejných úlohách, ale spíše samostatně, pomalejším tempem, s různými pomůckami.“*)

Ne jen pomoc dítěti, ale i učitelů je náplní práce asistenta. Některé asistentky se při této činnosti mohou více realizovat, což je velmi baví. Jiné připravují materiály do různých vyučovacích hodin, opravují sešity nebo se starají o vzhled celé třídy. Všechny asistentky pracují podle instrukcí učitelů a čas, který stráví ve škole, se snaží být učitelům co nejvíce nápomocny.

(Kamila: *„Vymyslím nápady na výrobky, které bychom mohli ve třídě dělat, dále připravuji šablony a vzorovou ukázkou, podle které se dětem následně lépe pracuje.“*)

(Renata: *„... pomáhám s přípravou materiálů, zapisuji známky do žákovské knížky nebo funguji jako dozor ve třídě. Průběžně během dne také zapisuji*

slovní hodnocení dne žákovi, kterého mám na starost. Po skončení vyučování pomáhám opět s přípravou materiálů, opravuji sešity, větším výkresy...“)

(Žaneta: „... občas pomáhám opravovat nějaká cvičení, úkoly nebo doplňovačky. Jsme domluvené většinou tak, že já to opravím, ale známkování právě nechávám na paní učitelce, aby viděla, jak na tom děcka jsou a taky aby si to oznámkovala podle sebe. Potom občas pomáhám doladit nějakou výzdobu ve třídě nebo chodím kopírovat a chystat nějaké učební materiály nebo listy.“)

6.3.2 Řešení problému se žákem

Jak je psáno v úvodní kapitole, asistentky, které se zúčastnily rozhovoru, pracují na čtyřech základních školách. Třebaže jsou to všechno základní školy v České republice, každá škola je přesto jiná a i učitelé a žáci jsou různorodí. S touto jedinečností se nám váže i otázka řešení problému se žákem (pokud tedy nastane). Každé dítě, se kterým asistentka pracuje, je individuálně specifické a jinak tedy vnímá podmínky od okolí, své spolužáky, učitele a asistenty. S individuálností se mohou vázat i problémy s komunikací a chováním, a tak jsem asistentkám k tomuto tématu položila tuto otázku:

- Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem?

U této otázky převažovala odpověď: „Ano, už jsem se s tím setkala“. Některé navíc ještě doplnily, že se s tímto problémem setkávají dnes a denně. Všechny odpovědi od asistentek byly velmi specifické, jelikož každý žák je úplně jiný a neexistuje žádná příručka, jak s tímto problémem mají asistentky pracovat. Některé se snaží problém vyřešit za pomoci komunikace. Jiným pomáhá, když s žákem odejdou mimo třídu a tam ho nechají uklidnit.

(Žaneta: „*Pokud nastane nějaká vyhrčenější situace, tak se občas stává, že se ten žák zasekne a třeba si sedne pod lavici nebo odejde ze třídy. Na to je nejlepší nechat ho chvíli vychladnout a jen pozorovat a pak za ním zajít a zavést řeč na něco jiného. To většinou zabere.*“)

(Jana: „*Dítě nechápe látku a začne se rozčilovat a ruší tím ostatní, je dobré jej vzít ven a tam ho nechat uklidnit a o dané situaci se pobavit.*“)

(Kamila: „*Nespolupráce bývá často ve výtvarné výchově. Řešíme komunikací a pozitivní motivací.*“)

V jednom případě pak asistentka u žáka s poruchou chování řešila tento problém tak často, že se s učitelem a ředitelem školy rozhodli pro informování o jedinci a jeho chování upozornit nejen rodiče ale i sociální sféru.

(Marie: „*V tomto případě byli informováni rodiče a sociální pracovníce, aby se našla cesta, jak pokračovat ve výuce a léčbě žáka.*“)

Problémy se žákem a jeho chováním nemají pouze dvě asistentky. Obě tyto asistentky si spolupráci s dětmi velmi pochvalují a i komunikace s rodiči je u nich více než dobrá.

(Renata: „*Můj žák je velice sociálně zdatný, v kolektivu oblíbený a do práce je motivovaný.*“)

6.3.3 Informovanost asistenta pedagoga

Dále byla asistentkám položena otázka, která měla zjistit, jaké informace mají asistentky o jedincích, s kterými pracují a zda jim jsou tyto informace k jejich práci užitečné. Otázka zněla:

- K jakým informacím o dítěti máte přístup?

Z rozhovorů vyplynulo, že většina asistentek mohla nahlédnout do individuálního vzdělávacího plánu (dále už jen IVP) jednotlivých žáků na

začátku školního roku. Některé tuto možnost mají i po celou dobu práce s jedincem. Pouze jedna asistentka neměla možnost nahlédnout do těchto materiálů. Jedinou informací, kterou se o jedinci dozvěděla (a to pouze ústně), byla informace, že jedinec má poruchu chování.

Ostatní asistentky tuto možnost dostaly, ale ne všechny ji hodnotily kladně. (Žaneta: „...popravdě mi to k ničemu moc nebylo, protože jsem z toho nic moc konkrétního nevyčetla a podle mě to ani moc nejde. Na takovouto poruchu jako je Aspergerův syndrom není žádný návod. Každé dítě se chová trochu jinak a člověk si musí zjistit, jak na co reaguje, co zvládá, co nezvládá a jak s tím pracovat. Řekla bych, že je to hlavně hodně o pozornosti a trpělivosti.“)

Jiné asistentky jsou za tuto možnost, přečíst si informace o dítěti rády. V přečtení IVP vidí možnost lépe porozumět dítěti a informace, které následně dostávají od rodičů, taktéž považují za velmi přínosné.

(Jana: „... je dobré si přečíst IVP a zaměřit se na problémové a krizové situace a zjistit si, jak to bylo řešeno předtím, ale v těchto situacích je to hodně individuální a je to o vztahu mezi vámi a dítětem, protože to, co fungovalo u někoho, nemusí fungovat u vás....“)

(Renata: „Kdykoliv můžu nahlížet do IVP, ten jsem na začátku své práce vytvářela, jsem v kontaktu s rodiči, kteří mi sdělují cokoli nového, jako například závěry z vyšetření, pocity z domácí práce a co se s žákem děje.“)

6.3.4 Spolupráce asistenta s učiteli a komunikace se školním poradenským pracovištěm

Z předešlých odpovědí vyplývá, že spolupráce asistenta pedagoga s pedagogem je po celý den. Asistent se řídí jeho pokyny a v průběhu své praxe je učitel vlastně tak trochu asistentův „nadřízený“ a dává mu úkoly, které by měl během dne plnit. V této kapitole jsem se zaměřila na

spolupráci asistenta a pedagoga, tak jak ji vnímají asistenti a zda jsou se spoluprací spokojeni. Dále jsem se zaobírala otázkou, zda mají asistentky možnost komunikovat o jejich práci s dítětem se školním psychologem a speciálním pedagogem. K tomuto tématu jim byly položeny tyto otázky:

- Jak by podle vás měla vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga?
- Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže?
- Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog?

Na otázku o spolupráci s učitelem reagovaly všechny asistentky velmi kladně. Žádná z nich se v průběhu své praxe nepotkala s učitelem, se kterým by nevycházela. Jedna asistentka se zmínila o počáteční nedůvěře (byla na škole úplně první asistentkou), ale po čase, kdy na škole působila, si na ni všichni pedagogové zvykli. Nyní jsou za její přítomnost velmi rádi a její pomoc v jejich práci vítají.

(Marie: „...učitelé mě brali jako nějaký dozor, který byl na mě poslaný. Po čase, když zjistili, že mohu pomáhat nejen dítěti v hodinách, ale že jsem k dispozici také jim....., začali mě vnímat pozitivněji a nyní se spoluprací nemám vůbec žádný problém. Když to tak porovnám, tak mladší paní učitelky se s mojí přítomností srovnávaly lépe než ty starší.“)

Všechny asistentky kladly jako velmi důležitý fakt, že při jejich práci je pozitivní vztah s učitelem velmi podstatný. Dále se zmiňovaly o vzájemném respektu, komunikaci a vyjasnění si práce asistenta pedagoga z důvodu problematických situací v průběhu vyučování.

(Petra: „Má zkušenost je kladná se vzájemnou spoluprací s učitelem.“)

Z rozhovoru vyplynulo, že většina asistentek má možnost spolupracovat se speciálním pedagogem nebo školním psychologem. Pouze jedna asistentka tuto možnost nemá. Ne však všechny asistentky možnost komunikace se školským pedagogem nebo školským psychologem využívají a to z různých důvodů.

Aktivní komunikaci se školním psychologem využívá pouze jedna z asistentek, která si tuto spolupráci velmi pochvaluje.

(Renata: „*Speciální pedagog je na škole skoro každý den, je k dispozici a můžu s ním konzultovat cokoli, co potřebuji. Několikrát za pololetí se scházím se speciálním pedagogem, učitelem a rodiči žáka, kdy konzultujeme pokroky a hledáme další možná řešení pro práci se žákem.*“)

(Žaneta: „*Speciální pedagog i psycholog na škole sice jsou, ale nikdy jsem s nimi nekomunikovala ani nespolupracovala. Co se týče aktivit s celou třídou, domlouvá to přímo paní učitelka a pokud se jí zdá, že by někdo potřeboval pomoci nebo chce ona nějakou radu, obrací se na ně sama. Mě spíš pak přetlumočí, co se děje, proč tam toho žáka posílá, ale já sama jsem zatím s nikým z nich nespolupracovala.*“)

(Jana: „*Využívám služeb školní psycholožky. Radím se s ní jak postupovat nebo jak eventuelně některým věcem předejít, řeším s ní děti v celé třídě, nejen dítě, které mám na starost, protože se nemůžu upnout jen na jedno dítě. Spolupráce je výborná.*“)

6.3.5 Další a průběžné vzdělávání

Jak je psáno v teoretické části, asistenta pedagoga mohou vykonávat jedinci, kteří mají minimálně 18 let, dokončili základné vzdělání a jsou trestně bezúhonní. Další specifikum je napsáno v kapitole *Kvalifikace asistenta pedagoga*. Možnosti dalšího vzdělávání má každý asistent jiné a proto jsem se ptala asistentek i na tuto otázku, abych zjistila, zda tuto možnost mají a zda ji využívají. Otázka zněla následovně.

- Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat?

Odpovědi byly různé, jelikož každá z asistentek má jiné vzdělání a jinou délku praxe. Některým asistentkám možnost dalšího vzdělávání vůbec nabídnuta nebyla. Ani ony samy žádné kurzy či vzdělávání nevyhledávají a ve své práci jim to takto vyhovuje.

(Marie: „... *nemyslím si, že by mi (možnost dále se vzdělávat) výrazně pomohla, protože každý žák je jiný a nelze čerpat pouze ze všeobecných návodů a teorie.*“)

(Renata: „*Oficiálně mi nic nabízeno nebylo a nevím, jak je tomu u asistentek bez pedagogického vzdělání. Pokud ale někdo na škole stojí o další vzdělávání, vedení je tomu nakloněno a umožní ho.*“)

Ostatní asistentky možnost dále se vzdělávat mají. Ne všechny ale tuto možnost využívají. Některé přednášky jim pak domlouvají přímo ředitelé škol. Tohoto vzdělávání se pak asistentky zúčastňují v den, kdy mají děti ředitelské volno. Dvě asistentky stále studují na vysokých školách a z časových důvodů si samy další vzdělávání nevyhledávají.

(Kamila: „*Během školního roku jsou nám nabízeny vzdělávací programy, které můžeme využít. Já je ale nevyžívám.*“)

(Žaneta: „*Mám toho učení a přednášek tak nějak dost a spíš jsem už předem otrávená, než že bych se těšila nebo se sama o nějaké přednášky zajímala.*“)

Dvě asistentky jsou za možnost dalšího vzdělávání velmi rády a absolvování různých kurzů berou jako přínos pro jejich práci.

(Petra: „...*jsem ráda, že znalosti, které se tam (na seminářích) probírají, mohu využít i v praxi.*“)

(Jana: „*Určitě byly kurzy pro mě přínosem. Získala jsem informace ohledně komunikace a určitých krizových situacích.*“)

6.3.6 Motivace pro práci asistenta pedagoga

V této podkapitole se budu zabírat otázkou, z jakého důvodu asistenti tuto činnost vykonávají, co je při jejich práci „drží“ a v čem vidí, smysl jejich práce.

Otázky, které se týkaly tohoto tématu, byly následující:

- Co vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?
- Z jakého důvodu tuto práci děláte?
- Co vám tato práce přináší?

Z rozhovorů jsem se dozvěděla, že pro některé asistentky byl prvotní krok začít dělat tuto práci velmi podobný. Tři asistentky se ke svojí práci dostaly přes svoje kamarádky, které buď samotnou asistenci vykonávají anebo mají děti, které jsou nějak znevýhodněné a pomoc asistentek samy využívají. Dvě asistentky (studentky) tuto práci berou jako příležitost práce v oboru a zároveň jedna z nich vidí výhodu této práce v čerpání inspirací pro svoji budoucí práci a prozatím nemít takovou zodpovědnost jako samotný učitel. Podobně se k této motivaci staví také druhá studentka, která tuto profesi začala dělat z důvodu končících studentských výhod a samotná asistentce jí nezabere tolik volného času jako samotný vychovatel či učitel. Pozitivum na této práci vidí v praxi s dětmi a celkově s lidmi, která se jí v budoucím povolání sociálního pracovníka může hodit. Jedna z asistentek se pak ke svojí práci dostala přes nabídku paní ředitelky na základní škole v jejím blízkém okolí. Velkým plusem pro ni bylo i je, že za prací nemusí cestovat.

(Kamila: „K této práci jsem byla motivovaná kamarádkou, která má syna s poruchou autistického spektra.“)

(Renata: „Možnost získat praxi v oboru a „nasávat“ učitelskou profesi, kdy ještě nemám takovou zodpovědnost za celou třídu.“)

Většina asistentek uvedla, že hlavní motivací pro jejich práci je smysluplnost v činnosti a následné pokroky v intelektuálních nebo sociálních dovednostech žáků, se kterými pracují. Jedna asistentka uvedla, že se jí líbí různorodost všech dní a že i ona sama se od dětí stále něco učí. Všechny asistentky si uvědomují náročnost své práce a to jak s dítětem, tak i s rodiči. Tato práce všechny asistentky velmi baví a plánují v ní dále pokračovat.

(Marie: *„Ráda pracuji s dětmi a jde o smysluplnou práci, ráda vidím pokroky dětí, které potřebují individuální přístup.“*)

(Kamila: *„Přináší mi radost z toho, když denně vidím, jaký efekt pro třídu práce asistent pedagoga má.“*)

(Jana: *„Je skvělé, když vidíte, že energii a čas, který byl vložen do dítěte má smysl, že chápe, co se po něm chce.“*)

6.3.7 Návrh na změnu v systému práce

Ke konci rozhovoru asistentky dostaly dvě otázky, které se týkaly nápadů a změn, které by asistentky udělaly, aby jejich práce byla více účinná a lépe se jim pracovalo. První otázka zněla takto:

- Je něco co byste změnila v systému práce tak, aby bylo vaše působení efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Na otázku, zda by asistentky něco změnily, jsem dostala tři kladné a tři záporné odpovědi. Ty, které odpověděly kladně na tuto otázku, jsou ve své práci spokojení a nic by neměnily.

(Kamila: *„Mně se pracuje dobře a myslím si, že moje práce je efektivní.“*)

(Žaneta: *„...mě se pracuje docela dobře a nic mi neschází. Komunikace i spolupráce s učitelkou i vychovatelkami probíhá v pohodě, takže si na nic*

nemůžu stěžovat. Když ony potřebují pomoci, vyjdu jim vstříc já a naopak, když něco potřebuju, většinou mi ve všem vyhoví.,,)

Ostatní odpovědi byly odlišného rázu. Jedna asistentka navrhla, že by bylo dobré, kdyby se do vyučování zařadilo více pobytu v přírodě. Jiná by pro změnu zavedla povinné každoroční vzdělávání, které by asistenti navštěvovali, a tak se dozvídali více informací o různých diagnózách a jak s nimi pracovat. Dále navrhuje, že by bylo dobré, kdyby asistenty vykonávali pouze ti, kteří mají vystudovaný obor speciální pedagogika, čím ovšem naráží na fakt, že by se tím muselo změnit i financování asistentů. Také by uvítala větší možnost praxe z vysokých škol (zmiňuje Univerzita Karlova, jelikož ji sama studuje), která by napomohla větší odbornosti pro studenty a zároveň byla pomocí pro školy, které asistenty hledají, ale nemůžou je najít. Třetí asistentka by uvítala větší spolupráci s poradnou a vzájemnou komunikaci o stavu jedince. Rovněž by dala větší pravomoc ředitelům, kteří by rozhodli, zda daný žák má u nich na škole zůstat nebo zda by pro něho nebylo lepší navštěvovat jinou školu, která by byla více přizpůsobená jeho potřebám.

(Petra: „Zařadila bych více pobytu v přírodě pro děti, například jako je učení venku. Myslím si, že pro děti i pedagogy by to mohlo být velmi přínosné.“)

(Renata: „Ideální by bylo, kdyby pozice asistentů pedagoga mohli absolvovat lidé se vzděláním ve speciální pedagogice – to by ulevilo školním speciálním pedagogům (takový model, jako funguje např. ve Finsku), což samozřejmě souvisí s finančním oceněním asistentů.“)

(Marie: „Větší spolupráce s pedagogickou poradnou a lepší informovanost o žácích, kterým je asistent nápomocen.“)

6.3.8 Doplnující informace

Poslední otázkou celého rozhovoru byla otázka, na co by asistentky ze své praxe rády upozornily a v průběhu rozhovoru na to nebyl prostor. Otázka zněla následovně:

- Napadá vás nějaká informace, která se týká role a funkce asistenta pedagoga a nebyla tu zmíněná?

Jedna asistentka se snaží být co nejvíce nápomocna, ale zároveň je podle jejích slov nutné si udržet hranici mezi pomáháním ve výuce a zasahováním učiteli do výuky.

Další svoji profesi vnímá jako důležitou práci a z jejího pohledu si myslí, že tato profese v budoucnu bude stále potřeba.

Jiná poukázala na neznalost termínu mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem. Mnoho rodičů na jejích škole si tyto pojmy plete a pak následně dochází k nesrovnalostem a nedohodě mezi rodiči a asistenty.

Ve druhé odpovědi zazněl návrh na setkávání všech asistentů na škole, kde by si asistenti mohli společně sdílet své zážitky a zkušenosti.

Poslední asistentka by zvýšila pravomoci asistentům, jelikož ve své praxi se již setkala s opovrhováním asistenta jedním žákem a nemohla proti tomu nijak zakročit.

6.4 Shrnutí výzkumné části

Jako výzkumnou metodu pro tuto práci jsem zvolila polo - strukturovaný rozhovor, díky kterému jsem se snažila získat více informací o samotné práci asistenta pedagoga. Otázkou bylo, jak asistent vnímá svoji práci, zda musel při

své práci řešit nějaký problém, jaká byla informovanost asistenta o dítěti, možnosti dále se vzdělávat a jaká je jeho motivace k této profesi.

Zajímalo mě, jak tato práce v realitě vypadá, jak ji samotní asistenti vnímají. Dotazované byly pouze ženy ze čtyř základních škol, které měly různou délku své praxe. I přes tento fakt měla každá z nich na svoji práci velmi zajímavý pohled.

Z rozhovoru vyplývá, že všechny asistentky jsou oficiálně přiřazeny vedením školy k jednomu nebo maximálně dvěma žákům, se kterými by měly po celou dobu pracovat. Asistentky se však snaží co nejvíce pomáhat všem žákům ve třídě a pokud jejich přidělený žák stíhá všechny úlohy a rozumí zadanému úkolu, asistentky svoji pozornost věnují jinému dítěti ve třídě, který má s danou látkou potíže.

Všechny oslovené asistentky pracují s jedinci ve třídě, a pokud nastane nějaký problém, odcházejí se žákem ze třídy na chodbu, kde žákovi dávají čas se uklidnit a připraví ho na další práci, která bude ve třídě probíhat. Pokud čas strávený na chodbě nepomáhá, mají některé asistentky možnost jít do připravené místnosti, kde mohou se žákem samostatně pracovat. Žádná asistentka v rozhovoru neuvédla, že by za učitele vedla opakování s celou třídou a pedagog by se tak měl možnost věnovat jednotlivcům.

Většina asistentek se setkala s problémovým chováním či nespoluprací u dětí, kterým jsou nápomocny. Každá z nich si našla svůj způsob, jak se žákem komunikovat, aby se takovým neshodám co nejvíce předcházelo, popřípadě po čase zjistili, co na jedince zabírá a jak s ním mají pracovat.

Každá z asistentek v rozhovoru uvedla, že ve svojí práci není nápomocná pouze žákům, ale jejich pomoc využívají také učitelé. Nejčastěji pak asistentky pomáhají s přípravou pomůcek, se stříháním, lepením, kopírováním materiálů na hodinu, výzdobou třídy nebo opravováním sešitů či domácích úkolů.

Známkování pak asistentky nechávají na samotných učitelích, aby byli v obraze, jak jsou na tom v opakování jejich žáci.

Spolupráci s pedagogy si asistentky velmi pochvalují a žádná z dotazovaných nemá a ani neměla při své praxi žádný problém s učitelem. Pouze jedna z asistentek uvedla, že na začátku pocítovala nezájem od učitelů. Jejich přístup se však po čase působení na škole změnil. Některé asistentky mají možnost o jejich práci mluvit se speciálním pedagogem a školním psychologem. I přesto, že tuto možnost některé na svojí škole mají, tyto služby nevyužívají. Aktivně a dobrovolně se se školním psychologem setkává pouze jedna asistentka, která si tuto možnost velmi pochvaluje.

V rámci své práce mají některé asistentky přístup k individuálnímu vzdělávacímu plánu žáka, který jim pomáhá při jejich činnosti. Bohužel ne všechny asistentky jsou dobře informovány o aktuálním stavu žáka a jeho diagnóze. V tomto případě se práce asistentky velmi stěžuje a její úloha ve vzdělávání není vůbec snadná.

Většina asistentek má možnost se dále vzdělávat v oboru pedagogiky, speciální pedagogiky i psychologie. Ne však všechny asistentky tuto možnost využívají.

Svoji práci si každá asistentka vybrala z jiného důvodu, a přesto jsou všechny s tímto povoláním velmi spokojené. Každá z dotazovaných vidí ve svém povolání smysl, což je pro ně tou největší motivací pro jejich práci.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na téma asistenta pedagoga na základní škole. Cílem práce bylo představit role a funkce asistenta pedagoga a poukázat na činnosti, které asistent ve svém povolání vykonává, s čím vším se při svojí práci setkává a jaká je jeho motivace pro tuto práci.

Práce je rozdělena do dvou částí. První teoretická část se zabývá tématem asistenta pedagoga z pohledu odborné literatury a zákonů, které toto povolání specifikují. Kapitoly, spadající do této části, se věnují pojmy integrace, inkluze a poradenská pracoviště. Hlavní částí této práce je téma asistent pedagoga. V práci najdeme historii tohoto povolání, legislativní zakotvení, kvalifikaci pro tuto činnost, roli asistenta pedagoga a osobní předpoklady pro tuto práci. Dále je zde také vysvětlen rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem.

Druhá část se skládá z vyhodnocení polo - strukturovaných rozhovorů. Tyto rozhovory byly vedeny se šesti respondentkami, které pracují jako asistentky pedagoga. Asistentky hovořily o činnostech, které v průběhu dne dělají a s čím pomáhají. Cílem všech asistentek byla co nejúčinnější pomoc svěřenému jedinci. Z rozhovoru vyplývá, že k cíli je možno dospět různými prostředky.

Výsledky této bakalářské práce mohou posloužit například jako podnětný materiál pro začínající pedagogické asistenty, kteří mají zatím malé pedagogické zkušenosti.

Díky psaní této diplomové práce jsem si připomněla, jak náročná a zároveň přínosná je práce asistenta pedagoga na školách, zvláště pokud se asistent snaží plnit svojí práci co nejsvědomitěji.

Seznam literatury

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. In: .PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-731-5120-0.

BAŘINKOVÁ, Zonna, Jana ČALOVÁ, Lucie FRIEDLEROVÁ, Jana JÍŠOVÁ, Vladimíra KOPŘIVOVÁ a Markéta ŠEFLOVÁ. *Spolupráce s asistentem pedagoga: Metodika*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-87652-65-7.

BAZALOVÁ, Barbora. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3971-X.

HORÁČKOVÁ, Ilona. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: střední školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4445-021.

Kolektiv autorů. 2011. *Asistent pedagoga: analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů*. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-680.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4447-223.

MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0231-9.

ORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4447-223.
str.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8.

SLEPIČKOVÁ, Lenka a Karel PANČOCHA. *Aktéři školní inkluze: Schoolinclusionactors*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-802-1066-885.

TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: VerlagDashöfer, 2015. ISBN 978-808-7963-159.

TEPLÁ, Marta a ŠMEJKALOVÁ, Hana. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2007. ISBN 978-808-6856-353.

VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5071-9.

Legislativní a jiné dokumenty:

ČESKO. Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o speciálních školách a speciálních mateřských školách. In: 1997. Česko: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1997, ročník 1997, číslo 127. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-127/zneni-20030901>

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ke zřízení přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele - asistenta učitele. In: . Česko: Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2000, ročník 2000, 25 484. Dostupné také z: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy/5.2.pdf>

Nářízení vlády: Nářízení vlády o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. In: . Česko: Vláda, 2005, ročník 2005, číslo 75. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75>

Vyhláška č. 27/2016 Sb.: Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Vyhláška: kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: . Česko: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2011, ročník 2011, číslo 147. Dostupné také z: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/legislativa/placena-sekce/novelizace/147-2011.pdf>

Vyhláška č. 416/2017 Sb.: Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-416>

Vyhláška 505/2006 Sb.: kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In:2006, ročník 2006, číslo 505. Dostupné také z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=63146&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Zákon č. 108/2006 Sb.: Zákon o sociálních službách. In: . 2006, ročník 2006, číslo 108. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 561/2004 sb.,: Zákon o předškolním a základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) In: .Česko: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005, ročník 2004, číslo 561. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

Zákon č. 563/2004 Sb.: Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Praha, ročník 2004, číslo 563. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Internetové zdroje:

Asistent pedagoga: Historie. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. Středočeský kraj: NOVASKOLAOPS.CZ, 2014 [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/historie>

HORVÁTOVÁ, Ivana. *Asistent pedagoga u dětí se zdravotním postižením a služba osobní asistence*[online]. In: . 30.10.2013, s. 1 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim->

postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/asistent-pedagoga-u-deti-se-zdravotnim-postizenim-a-sluzba-osobni-asistence.shtml

METODICKÉ LISTY PRO ŠPZ: Charakteristiky škol, kde je vhodné zřizovat školní poradenské pracoviště s rolí školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga [online]. In: . [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/13-informace-ke-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi?highlightWords=metodick%C3%BD+list+pro+%C5%A1pz>

NOVOTNÝ, Jiří a Petra PŠENIČKOVÁ. Pedagogicko-psychologická poradna: Výklad hesla. In: *Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2011 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/Pedagogicko-psychologick%C3%A1_poradna

Pedagogicko - psychologická poradna Liberec [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.pppliberec.cz/aste-otazky>

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ V RESORTU ŠKOLSTVÍ. *NÚV: Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi>

ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ (ŠPZ). *NÚV: Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

VOTAVOVÁ, Renata. Rozdílný význam pojmů integrace a inkluze. *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 20.02.2013, , 1 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/SSC/17243/ROZDILNY-VYZNAM-POJMU-INTEGRACE-A-INKLUZE.html/>

Vzdělání: Základní kurz pro asistenty pedagoga. *Nadační fond RYTMUS: Připravíme pedagogické pracovníky na práci s dětmi v inkluzivních třídách* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-09]. Dostupné z: <http://vzdelavani.rytmus.org/kurz/zakladni-kurz-pro-asistenty-pedagoga-ostava-5>

ZAPLETALOVÁ, Jana. ŠKOLNÍ PORADENSKÁ PRACOVIŠTĚ (ŠPP). *NÚV: Národní ústav pro vzdělání* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>

Přílohy

Rozhovor č. 1: respondentka Žaneta

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

Jako asistentka pracuju teprve druhý rok.

Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?

Já jsem nyní ještě studentka VŠ, kde studuji magisterský obor Sociální pedagogika. Pro vykonávání asistenta mi stačí, že jsem vystudovala střední pedagogickou školu, jiné speciální vzdělávání jsem neabsolvovala. Spíš jen tak ze zvědavosti a proto, že o to stála babička od kluka (ona je jeho opatrovnice), ke kterému jsem ve třídě přidělená, tak jsem minulý rok na začátku školního roku absolvovala přednášku o lidech s Aspergerovým syndromem. Bylo docela fajn, že tam šla taky, tak jsme si mohly chvíli i popovídat a ona byla ráda, že jsem ochotná to absolvovat s ní. Většinu informací jsem sice znala, ale brala jsem to jako vstřícný krok. Paní ředitelka to bez problémů povolila, takže nebyl důvod tam nejít.

Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?

Nastupovala jsem, když jsem byla v posledním ročníku na VŠ, ale už mi končily studentské výhody, protože mi bylo 26. Takže jsem hledala práci na částečný úvazek, abych u toho ještě nějak zvládala školu. A tato pozice se mi líbila, protože si nemusím dopředu nic připravovat a chystat a zároveň je to v rámci školství. Takže jsem to brala jako nutnost a zároveň i praxi do budoucna při práci s lidmi nebo dětmi. Dostala jsem se k tomu úplnou náhodou přes internet a dá se říct, že hned na pohovoru mi paní ředitelka řekla, že mě bere.

Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?

Zatím ještě stále studuji, protože studium prodlužuju, takže mi to docela vyhovuje. Že po práci nemusím řešit žádné přípravy nebo něco a můžu se věnovat škole. Ale nyní právě přemýšlím, že i když dostuduji, že bych tady zůstala, pokud to půjde, protože mě to docela baví a je tady docela fajn kolektiv. Dá se říct, že mi to přijde docela smysluplná práce, když vidím, kolik je ve třídě práce a učitelka se kterou trávím většinu dne, je ráda, že tam jsem. Nejvíc mě asi těší, když vidím, že to, co dělám je docela smysluplné a pomáhá to.

Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?

Pracuju ve třetí třídě, takže na prvním stupni. Běžný den je vždycky trochu jiný, ale dá se říct, že po příchodu do školy jdu do třídy, kam postupně přichází děti. Můj úkol je pouze dělat dohled, aby bylo vše v pořádku a děcka se pokud možno nachystaly včas na hodinu. Během výuky pak pomáhám většinou, těm, co něco nechápou, nebo jsou pomalejší a potřebují občas pomoc, nebo zopakovat, co se po nich chce. Ony už jsou děcka docela zvyklé, že se samy hlásí nebo na mě kývají a já vím, že něco potřebují, tak jdu za nimi. Pak taky občas pomáhám opravovat nějaká cvičení, úkoly nebo doplňovačky. Jsme domluvené většinou tak, že já to opravím, ale známkování právě nechávám na paní učitelce, aby viděla, jak na tom děcka jsou a taky aby si to oznámkovala podle sebe. Potom občas pomáhám doladit nějakou výzdobu ve třídě nebo chodím kopírovat a chystat nějaké učební materiály nebo listy. Zkrátka záleží, o co mě zrovna ten den paní učitelka poprosí. No a pak mám občas dozory na chodbě nebo v tělocvičně o velké přestávce.

S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?

Nejčastěji asi pomáhám s tím, udržet klid a pozornost žáků ve třídě. Pak taky s učivem, pokud někdo něco nechápe. Řekla bych, že mým úkolem je „hledat“ si pro sebe práci a být neustále v pozoru, co se ve třídě děje.

Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?

Jak jsem právě popisovala před chvilkou. Věnuju se spíš celé třídě. Já jsem tam přidělena kvůli chlapci s Aspergerovým syndromem a ten je co se týče studia a zvládnání učiva docela samostatný. Spíš má problémy s chováním a přehnanými reakcemi. Takže v hodinách se věnuji spíš ostatním, kdo to zrovna potřebují a něco nezvládají a pokud nastane problém, tak jsem k dispozici, abych ho mohla vzít na chodbu nebo někam stranou. Obvykle mu stačí trochu se projít a být chvíli v klidu a je to zase lepší. No a o přestávkách tak nějak dohlížím, aby nenastaly nějaké konflikty a agresivní chování vůči ostatním. Pokud vidím, že se schyluje k nějaké hádce nebo nedorozumění, většinou hned zasahuji a snažím se to řešit v klidu.

Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?

Takové momenty řešíme občas i teď. On má totiž ten můj žák sklony k tomu, že když se po něm něco chce tak hned odmítá a odmlouvá. Většinou dost hlasitě a s velkými gesty. Takže třeba to že nechce poslechnout nějakou moji instrukci nebo pokyn se děje docela často, záleží vždycky na jeho rozpoložení. Pokud mu to ale paní učitelka důrazně zopakuje, většinou i když s nějakými grimasy a mumláním si poslechne. Takže pokud jsme tam obě, platí na něj to, že to chceme obě stejně a máme stejné požadavky. Někaký větší problém jsme už delší dobu naštěstí neřešily, ale takové drobnější neposlouchání pokynů, řešíme každou chvilku. Pokud nastane nějaká vyhrčenější situace, tak se občas stává, že se ten žák zasekne a třeba si sedne pod lavici nebo odejde ze třídy. Na to je nejlepší nechat ho chvíli vychladnout a jen pozorovat a pak za ním zajít a zavést řeč na něco jiného. To většinou zabere.

K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?

Já jsem myslím četla IVP. Ale popravdě mi to k ničemu moc nebylo, protože jsem z toho nic moc konkrétního nevyčetla a podle mě to ani moc nejde. Na takovouto poruchu jako je Aspergerův syndrom není žádný návod. Každé dítě se chová trochu jinak a člověk si musí zjistit, jak na co reaguje, co zvládá, co nezvládá a jak s tím pracovat. Řekla bych, že je to hlavně hodně o pozornosti a trpělivosti.

Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga?

Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?

Já jsem se spoluprací naprosto spokojená. Pokud je potřeba pomoci s něčím konkrétním, řekne mi to paní učitelka přímo a já jí s tím vždycky ráda pomůžu. Pokud není potřeba něco konkrétního dělat nebo chystat, tak se snažím jí do hodiny nijak nezasahovat a spíš jen nenápadně občas projít po třídě a kouknout, zda někdo nepotřebuje pomoc. Taky jsem ráda, že jsem zůstala u té stejné osoby, protože už jsme si na sebe tak nějak zvykly a já třeba už vím, s čím chce většinou pomoci, tak se jí jdu nabídnout, ale taky vím, že něco si naopak ráda chystá sama, tak se jí do toho nemotám. Podle mě stačí, když si to dokáží asistent a učitel na rovinu říct a tak nějak si lidsky nevadí nebo ještě líp sednou. My k sobě třeba máme věkem i docela blízko, takže spolu řešíme kromě dětí i věci mimo školu a máme společná témata, která nás sblížují. Důležitý je určitě vzájemný respekt a komunikace.

Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?

Speciální pedagog i psycholog na škole sice jsou, ale nikdy jsem s nimi nekomunikovala ani nespolečně pracovala. Co se týče aktivit s celou třídou, domlouvá to přímo paní učitelka a pokud se jí zdá, že by někdo potřeboval

pomoci nebo chce ona nějakou radu, obrací se na ně sama. Mě spíš pak přetlumočí, co se děje, proč tam toho žáka posílá, ale já sama jsem zatím s nikým z nich nespolupracovala.

Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?

Možnost vzdělávat se mám, ale jelikož jsem ještě donedávna chodila na přednášky ve škole, z kapacitních důvodů jsem se nikam moc nehlásila. Mám toho učení a přednášek tak nějak dost a spíš jsem už předem otrávená, než že bych se těšila nebo se sama o nějaké přednášky zajímala. Minulý rok jsem absolvovala dvě besedy a obě se týkaly autismu a pak společně se všemi pedagogy jsme v den ředitelského volna absolvovaly přednášku myslím o vedení rozhovoru. Takže možnost dále se vzdělávat určitě mám, ale nějak zvlášť toho nevyužívám, pouze když se namane něco zajímavého a taky ne moc drahého.

Je něco, co byste změnili v systému práce tak aby bylo vaše působení bylo efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Nevím, asi bych nic moc neměnila, mně se pracuje docela dobře a nic mi neschází. Komunikace i spolupráce s učitelkou i vychovatelkami probíhá v pohodě, takže si na nic nemůžu stěžovat. Když ony potřebují pomoci, vyjdu jim vstříc já a naopak, když něco potřebuju, většinou mi ve všem vyhoví.

Napadají Vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyly tu zmíněné?

Já bych řekla, že moje role ve třídě je být co nejvíc nápomocný učitel. Nejdůležitější je asi udržet si nějakou přirozenou hranici, abych moc nevstupovala do výuky a do metod, které učitel má, ale na druhou stranu je potřeba být aktivní a pozorný, s čím zrovna děti nebo učitel (v mém případě teda paní učitelka) potřebují pomoci. Takže já svoji roli vnímám hlavně jako roli pomocníka.

Rozhovor č. 2: respondentka Petra

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

Jako AP pracuji 5 let

Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?

Mám středoškolské vzdělání s maturitou a základní absolvování kurzu pro asistenty pedagoga a pokračuji na další vzdělávací kurzy, které pořádá Člověk v tísni.

Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?

Kamarádka pracovala s dětmi ve škole a dala mi informace.

A ty Vám pomohli stát se asistentem?

Ano, podle popisu se mi tato práce celkem líbila, a tak jsem se rozhodla, že se přihlásím na výběrové řízení, které měla naše škola vypsáné. Tato práce se mi zalíbila tak, že jsem tu už 5 let.

Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?

Zalíbilo se mi pomáhat dětem a celkově podpora dětí se vzdělávacími potřebami.

Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?

Pracuji na 1. stupni. Můj běžný den začíná ráno 7:30, kdy děti postupně přichází do školy. Já dávám pozor, aby se po příchodu do třídy nikomu nic nestalo. Po zvonění přichází paní učitelka a já v průběhu vyučování obcházím děti, které něčemu nerozumí, no a snažím se jim napomáhat, aby danou látku lépe pochopily.

S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?

Nejvíce pomáhám s přípravou na hodinu a práce ve vyučování.

Na jakých předmětech nejvíce pomáháte?

Nejvíce pomáhám na hodinách českého jazyku, matematiky, prvouky a výtvarné výchovy.

Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?

Nejvíce pracuji s celou třídou, což znamená, že sleduji, jak celá třída pracuje. Když vidím, že nikdo něčemu nerozumí, tak se k němu posadím a začnu se mu věnovat. Když žák pochopí danou látku, pokračuji dále s pomocí u dalších žáků. Nemám jasně stanovené, u koho bych měla sedět a s kým bych měla pouze pracovat. V naší třídě je mnoho žáků, kteří potřebují pomáhat při vyučování, a proto se snažím být nápomocná hlavně tomu, kdo to nejvíce potřebuje.

Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?

Nemám, žádný problém s nespoluprací, rodiče i děti mají informace aktuální a jsou aktivní.

K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?

Žádné informace osobního rázu nemám. Vše se dozvídám jen od paní učitelky nebo rodičů, kteří mi slovně nějakou informaci řeknou. Například není mu nebo jí dobře. K IVP jsem měla přístup pouze na začátku roka.

Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga?

Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?

Společné konzultace a porady navzájem. Informovanost a společná práce se žáky. Má zkušenost je kladná se vzájemnou spoluprací s učitelem.

Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?

Ano, speciální pedagog je a mám možnost se speciálním pedagogem mluvit i pracovat. Tuto možnost ale nijak zásadně nevyužívám.

Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?

Ano, chodím na semináře. Dávají mi další informace, co se týká podpory hendikepovaných či znevýhodněných dětí. Toto téma mě velmi zajímá a jsem ráda, že znalosti, které se tam probírají, mohu využít i v praxi.

Je něco co byste změnili v systému práce tak aby bylo vaše působení bylo efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Zařadila bych více pobytu v přírodě pro děti, například jako je učení venku. Myslím si, že pro děti i pedagogy by to mohlo být velmi přínosné.

Napadává Vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyli tu zmíněné?

Asistent pedagoga je důležitá pozice ve škole a určitě i do budoucna je potřeba dalších.

Rozhovor č. 3: respondentka Renata

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

1 rok

Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?

Studuji 5. ročník Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy obor Učitelství pro 1. stupeň. Přímo kurz pro asistenty pedagoga jsem neabsolvovala.

Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?

Možnost získat praxi v oboru („nasávat“ učitelkou profesí, kdy ještě nemám takovou zodpovědnost za celou třídu).

Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?

Díky této práci získávám povědomí o celkové řízení třídy během delší doby, získávám větší vhled do problematiky vzdělávání dětí s SPU a cizinců. Propojuji teorii s praxí – přináší mi to více zkušeností.

Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?

První stupeň, konkrétně 2. třída. Do školy chodím za 7:40 a před hodinou pomáhám paní učitelce s přípravou materiálů například: kopírování, stříhání, laminování a tak dále. Během vyučování jsem u 1 konkrétního žáka, pokud práci zvládá sám, obcházím i další děti, které potřebují pomoc. O přestávkách buď pomáhám s přípravou materiálů, zapisuji známky do žákovské knížky nebo funguji jako dozor ve třídě. Průběžně během dne také zapisuji slovní hodnocení dne žákovi, kterého mám na starost. Po skončení vyučování pomáhám opět s přípravou materiálů, opravuji sešity, větším výkresy... Pokud je potřeba, supluji ve družině.

S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?

Nejvíce pomáhám konkrétnímu žákovi – vracím pozornost k paní učitelce, během matematiky s žákem pracuji na stejných úlohách, ale spíše samostatně (pomalejším tempem), s různými pomůckami.

Ve vyučovací hodině také pomáhám s organizací (přesun do skupin apod.), rozdávám a vybírám sešity/listy, chodím k dětem, které je potřeba utišit.

Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?

Převážně pracuji s 1 žákem. Blízko mám ale i děti, které potřebují častější pomoc, proto se můžu věnovat i jim, pokud žák, ke kterému jsem „přidělená“, zvládá pracovat sám.

Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?

Vůbec ne. Můj žák je velice sociálně zdatný, v kolektivu oblíbený a do práce je motivovaný.

K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?

Kdykoliv můžu nahlížet do IVP ,ten jsem na začátku své práce vytvářela, jsem v kontaktu s rodiči, kteří mi sdělují cokoli nového, jako například závěry z vyšetření, pocity z domácí práce a co se s žákem děje.

Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga?

Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?

Nejdůležitější pro spolupráci mezi učitelem a asistentem považuji stejné „naladění“, vize. Pokud se neshodnou na přístupu k žákovi/žákům, spolupráce je hodně náročná a práce proto nemusí být tak efektivní. Za důležité považuji vyjasnit si předem náplň práce asistenta (respektujícím a partnerským způsobem – vztah by neměl být hierarchický), aby nedocházelo

k problematickým situacím během výuky. Pro mě jako asistenta je důležité vědět, že se na učitele můžu kdykoliv obrátit a konzultovat s ním své potíže a zároveň i sdílet pokroky v práci žáka. S tím vším mám pozitivní zkušenost, žádný problém nenastal. Těžké pro mě je odlišné „naladění“ a způsob práce školního speciálního pedagoga, se kterým v různých přístupech a metodách nesouhlasím.

Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?

Speciální pedagog je na škole skoro každý den, je k dispozici a můžu s ním konzultovat cokoli, co potřebuji. Několikrát za pololetí se scházím se speciálním pedagogem, učitelem a rodiči žáka, kdy konzultujeme pokroky a hledáme další možná řešení pro práci se žákem.

Psycholog ve škole není.

Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?

Oficiálně mi nic nabízeno nebylo a nevím, jak je tomu u asistentek bez pedagogického vzdělání. Pokud ale někdo na škole stojí o další vzdělávání, vedení je tomu nakloněno a umožní ho.

Je něco co byste změnili v systému práce tak aby bylo vaše působení bylo efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Myslím, že by asistenti pedagoga měli mít nějaké povinné vzdělávání v rámci každého školního roku (podobně jako je tomu u učitelů) – absolvování 1 kurzu mi přijde opravdu nedostačující vzhledem ke specifikům práce s dětmi s různými obtížemi. Ideální by bylo, kdyby pozice asistentů pedagoga mohli absolvovat lidé se vzděláním ve speciální pedagogice – to by ulevilo školním speciálním pedagogům (takový model, jako funguje např. ve Finsku), což samozřejmě souvisí s finančním oceněním asistentů. Pro mě osobně by

také bylo přínosnější, kdyby pedagogická fakulta (nevím, jak to chodí na jiných než je UK, proto mluvím jen o téhle) podporovala asistentské praxe – to by pomohlo jak studentům, tak školám, ve kterých je velký nedostatek asistentů.

Napadává Vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyly tu zmíněné?

Jednou jsem měla možnost zúčastnit se na škole setkání všech asistentů, kde jsme mohli sdílet své zkušenosti a zážitky. Na setkání byl i speciální pedagog. Taková setkání mi přijdou přínosná a můžou opravdu pomoci v těžkých situacích (a naopak je dobré sdílet i pozitivní zážitky a podělit se o radost, že se práce s žáky daří).

Rozhovor č. 4: respondentka Marie

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

5 let.

Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?

Pedagogické bakalářské.

Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?

Nabídka mi přišla od ředitelky školy a zároveň to mám i v místě bydliště

Vy se s paní ředitelkou dobře poznáte, nebo jak věděla, že byste tu práci chtěla dělat?

Ano s paní ředitelkou se poznáme velmi dobře. Nejdříve mi nabídla na pár hodin chodit do školní družiny jako vychovatel a pak se mě zeptala, zda bych nechtěla dělat asistenta pedagoga.

Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?

Ráda pracuji s dětmi a jde o smysluplnou práci, ráda vidím pokroky dětí, které potřebují individuální přístup.

Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?

Pracuji na prvním stupni, dříve i na druhém. Jsem během vyučování k dispozici dvěma žákům, kteří mají problém se psaním, čtením i matematickými úkoly. Pracuji podle instrukcí vyučující učitelky.

S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?

Odděleně pracuji s dětmi, co si pletou písmenka, psaní a čtení, v hodinách tělesné výchovy, kde jsou spojeni 2 ročníky.

A jak na té tělesné výchově přesněji pomáháte?

Tím že jsou tam spojené dva ročníky, každé dítě dokáže zvládnout něco jiného. Jak jsem říkala, vždy pracuji podle instrukcí paní učitelky a tak i na tělesné výchově pomáhám při atletice, skoku přes švihadlo, kotrmelcích nebo při

dodržování pravidel během hry. Při tom pohybu je velký rozdíl mezi jednotlivými ročníky.

Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?

Mám většinou 2 žáky, v případě nemoci vyučující učitelky zastupuji.

Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?

Ano často, hlavně u žáka s diagnózou poruchou chování. V tomto případě byli informováni rodiče a sociální pracovníce, aby se našla cesta, jak pokračovat ve výuce a léčbě žáka.

A Pomohlo toto řešení?

Zatím je to v stále řešení. Já už u tohoto chlapce asistenci nedělám, ale co vím, tak je to stále v řešení. Jediné co mě přijde smutné, že na tu pomalost řešení problému doplácí všichni jeho spolužáci, kteří se už pomalu začínají připravovat na výběr budoucího povolání. Už jen kvůli nim doufám, že se to co nejdříve vyřeší.

K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?

K žádným informacím nemám přístup, pouze mi bylo sděleno, že hlavním problémem je porucha chování.

Takže jste neviděla ani individuální vzdělávací plán konkrétního žáka?

Ne

Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga?

V dobré komunikaci a plnění požadavků od vyučujícího a podpořit jeho snahy. Já jsem ze začátku své praxe pocítovala, jak mě tam učitelé nechtějí. Byla jsem první asistentkou na škole a učitelé mě brali jako nějaký dozor, který byl na ně poslaný. Po čase, když zjistili, že mohu pomáhat nejen dítěti v hodinách, ale že jsem k dispozici také jim, například v opravování domácích úkolů, přípravě materiálů a tak dále, začali mě vnímat pozitivněji a nyní se spoluprací nemám

vůbec žádný problém. Když to tak porovnáám, tak mladší paní učitelky se s mojí přítomností srovnávaly lépe než ty starší.

Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?

Dobré spolupráci napomáhá správné zázemí (vedlejší samostatná, vybavená místnost), kam člověk může se žákem odejít a pracovat tam sním o samotě. Dále je to konstruktivní komunikace s rodiči. Obtíže přichází v případě špatné komunikaci s rodiči.

Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?

Tato možnost v naší škole není.

A není Vám to trochu líto?

Tím že jsme malá škola, tak vím, že na školního pedagoga nemáme nárok. Pokud něco musím o dítěti řešit, tak to řeším s učitelem.

Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?

Možnost vzdělávání mi nabídnuta nebyla a nemyslím si, že by mi výrazně pomohla, protože každý žák je jiný a nelze čerpat pouze ze všeobecných návodů a teorie.

Je něco co byste změnili v systému práce tak, aby vaše působení bylo efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Bylo by třeba, aby žáci, kteří vykazují velké poruchy chování, nerušili permanentně výuku a ředitelé měli možnost se s takovými žáky se předčasně rozloučit. Větší spolupráce s pedagogickou poradnou a lepší informovanost o žácích, kterým je asistent nápomocen.

Napadá vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyly tu zmíněné?

Role asistenta pedagoga je ze strany starších žáků znevažována a mají pocit, že jsou neustále pod velkým dozorem. Asistent nemá prakticky žádné pravomoce a žáci se snaží toho zneužívat.

Rozhovor č. 5: respondentka Kamila

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

Jako asistent pedagoga pracuji dva roky.

Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?

Mám střední vzdělání, původně jako dámská krejčová. Ano, absolvovala jsem kvalifikační kurz asistenta pedagoga.

Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?

K této práci jsem byla motivovaná kamarádkou, která má syna s poruchou autistického spektra.

Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?

Z mého pohledu je práce asistent pedagoga velmi užitečná, proto jsem si ji vybrala. Vyhovuje mi i časově. Přináší mi radost z toho, když denně vidím, jaký efekt pro třídu práce asistent pedagoga má.

Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?

Jsem na prvním stupni ZŠ u žáka s ADHD a poruchou chování. Každý den jsem ve třídě a pomáhám i ostatním dětem, které pomoc potřebují.

S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?

Nejvíce a nejčastěji pomáhám paní učitelce ve výtvarné výchově.

A čím přesněji v té výtvarné výchově pomáháte?

Vymýšlím nápady na výrobky, které bychom mohli ve třídě dělat, dále připravuji šablony a vzorovou ukázkou, podle které se dětem následně lépe pracuje. Tato činnost mě velmi baví a jsem velmi ráda, že se při této činnosti mohu více realizovat. Na ostatních hodinách to tolik nejde.

Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?

Věnuji se všem dětem ve třídě, které pomoc potřebují nebo mají podpůrné opatření.

Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?

Ano, problémy s chováním žáka řešíme často. Nespolupráce bývá často ve výtvarné výchově. Řešíme komunikací a pozitivní motivací.

K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?

Mám přístup k individuálnímu vzdělávacímu plánu žáka, ale nijak toho nevyužívám.

Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga? Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?

Učitel i asistent by měli být na stejné vlně. Mám velmi dobrou zkušenost ve spolupráci s vyučujícím ve třídě.

Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?

Ano, na naší základní škole je školní psycholog i speciální pedagog, na které se mohu kdykoliv obrátit a spolupracovat s nimi.

Využíváte tu možnost s nimi hovořit o dítěti?

Vůbec. Zatím nenastal žádný větší problém, že bych potřebovala se speciálním pedagogem či psychologem o nějakém dítěti hovořit a probírat s ním nějaké špatné chování.

Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?

Během školního roku jsou nám nabízeny vzdělávací programy, které můžeme využít. Já je ale nevyužívám.

Je něco co byste změnili v systému práce tak aby bylo vaše působení bylo efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Mně se pracuje dobře a myslím si, že moje práce je efektivní.

Napadává Vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyly tu zmíněné?

Asi ani ne.

Rozhovor č. 6: respondentka Jana

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

Jako asistent pedagoga pracuji 13 let, z toho 7 let jsem pracovala u mentálně postižených dětí.

Jaké máte vzdělání pro práci asistenta pedagoga? Absolvoval jste nějaké speciální kurzy či vzdělávání?

Mám kurz na asistenta pedagoga, na VŠ dodělané doplňující studium jako Vychovatelka, absolvovala jsem kurzy Autismus I, Jak komunikovat s rodiči, Problémoví rodiče.

Co Vás přivedlo k práci asistenta pedagoga?

V dnešní době je čím dál více dětí, kteří mají specifické problémy a poruchy, dále je čím dál více dětí s ADHD či AS, proto jsem se rozhodla pracovat jako Asistent pedagoga.

Z jakého důvodu tuto práci děláte? Co vám tato práce přináší?

Důvodů proč pracovat jako asistentka pedagoga je několik, zaprvé je tu pomoc těm, kteří to potřebují. Je to neustálá výzva, protože každé dítě je specifické a vyžaduje svůj osobní přístup a od každého dítě se dá ledaco naučit. Tato práce je někdy velice náročná, ať už je to z důvodu toho, že dítě nechce spolupracovat, nebo má svůj den, či v tom hrají roli rodiče, kteří nechtějí spolupracovat, nebo Vám dávají spoustu věci za vinu a nepřijmou, že jejich dítě je takové jaké je, ale i přes toto všechno mě tato práce baví. Je skvělé, když vidíte, že energii a čas, který byl vložen do dítěte má smysl, že chápe, co se po něm chce. A nejdůležitější pro mě je, abych naučila dítě být minimálně závislé na okolním světě a spoléhat se samo na sebe, ať už to jsou pomůcky, nebo úkoly či písemky a tak dále.

Na jakém stupni vzdělávání pracujete a jak vypadá váš běžný den?

Pracuji na druhém stupni, a můj pracovní den vypadá tak, že čekám na dítě, než přijde do školy, pokud nemám dozor. Dříve jsem hlídala, jestli má nachystané pomůcky, teď už to nedělám, protože se domnívám, že je na to už dost velký, jen v případě pokud mě nepřijde sám poprosit o to, že zapomněl pouzdro, abych mu půjčila propisku. V hodinách spolu nesedíme a jen pozoruji, jestli potřebuje pomoci, zda danou látku chápe či naopak. Snažím se ho vést k samostatnosti. V případě, když je problém, jdu za ním, nebo pokud je extrém a potřebuje odejít ze třídy, vezmu jej ven, tam danou situaci probereme a až se uklidní a je stavu pracovat, jdeme zpět a pokračujeme v hodině.

S čím nejčastěji a nejvíce pomáháte?

Nedá se asi říci, s čím nejvíce pomáhám, hodně záleží na dané situaci, ale například s tím, že dítěti radím, co má dělat, nebo na jaké jsme stránce a podobně, jedním podle aktuálního rozpoložení dítěte. A pomáhám vyučujícím s nakopírováním písemek. Ale není to jen o tom, že mám na starosti jedno dítě, ale jsem k pomoci celé třídě, takže pokud potřebuje kdokoliv jiný ve třídě pomoci, jdu za ním a snažím se mu pomoci.

Věnujete se převážně jednomu žákovi nebo pracujete se skupinou?

Jsem prioritně k jednomu dítěti, ale pokud potřebují ostatní děti a já vidím, že „můj“ žák zvládá, tak ho nechám pracovat a jdu za tím, kdo moji pomoc více potřebuje.

Měli jste v průběhu své praxe asistenta někdy nějaký problém se žákem (s chováním či s nespoluprací)? Pokud ano, jak jste to řešili?

Zažila jsem více krizových situací, každá byla naprosto jiná. Jako příklad můžu uvést: a) Dítě nechápe látku a začne se rozčilovat a ruší tím ostatní, je dobré jej vzít ven a tam ho nechat uklidnit a o dané situaci se pobavit.

b) Práce ve skupinkách, to většinou bývá problém, protože ostatní nepracují, jak by si dítě s Aspergerovým syndromem nebo hyperaktivní děti

představovala, je dobré buď mu říci ať pracuje samo, nebo ho dát do jiné skupiny dětí.

K jakým informacím o dítěti máte přístup a jak s těmito informacemi pracujete?

Mám přístup k veškeré dokumentaci o dítěti, je dobré si přečíst IVP a zaměřit se na problémové a krizové situace a zjistit si, jak to bylo řešeno předtím, ale v těchto situacích je to hodně individuální a je to o vztahu mezi vámi a dítětem, protože to, co fungovalo u někoho, nemusí fungovat u vás, i když pokud je psáno, že dítě uklidní například to, když půjde ven, když je rozrušen, bude fungovat u kohokoli.

Jak by měla podle vás vypadat spolupráce učitele a asistenta pedagoga?

Co vzájemné spolupráci pomáhá a v čem mohou být obtíže? Jakou zkušenost máte vy osobně?

Komunikace mezi pedagogem a asistentem, by měla probíhat tak, že pokud spolu předtím nikdy nepracovali, je dobré se sejít a říci si co si kdo představuje, nebo jak by to mohlo podle něj vypadat a domluvit se na jasných pravidlech, aby hodina probíhala plynule. Obtíže mohou nastat v případě, když si každý bude dělat svoje a nebude brát ohled na druhého. Já osobně mám velice dobré zkušenosti ve spolupráci s ostatními pedagogy.

Je na vaší škole speciální pedagog či psycholog, se kterým byste měli možnost mluvit o dětech, kterým jste nápomocni? Máte možnost s nimi mluvit a spolupracovat?

Ve škole máme jak speciálního pedagoga, tak i psycholožku. Využívám služeb školní psycholožky. Radím se s ní jak postupovat nebo jak eventuálně některým věcem předejít, řeším s ní děti v celé třídě, nejen dítě, které mám na starost, protože se nemůžu upnout jen na jedno dítě. Spolupráce je výborná. Pokud nastane situace, že paní psycholožka nemůže, snažím se ji najít anebo ji co nejdříve informovat o problému a hledáme společný termín, kdy to můžeme

řešit. V první chvíli pokud nemůže, se snažím dítě uklidnit a vyslechnout a poté jej odvést k paní psycholožce.

Máte v rámci své práce možnost se dále vzdělávat? Pokud jste se nějakého zúčastnili, myslíte si, že vám to pomohlo a jak?

Máme možnost se vzdělávat, záleží na nás, zda si nějaký kurz najdeme, nebo i občas paní ředitelka nám kurz domluví. Určitě byly kurzy pro mě přínosem. Získala jsem informace ohledně komunikace a určitých krizových situací.

Je něco co byste změnili v systému práce tak aby bylo vaše působení bylo efektivnější a lépe se vám pracovalo?

Asi bych žádné změny v systému práce nedělala, protože se domnívám, že pokud člověk potřebuje, řeší daný problém, tak jej řeší hned.

Napadává Vás nějaké informace, které se týkají role a funkce asistenta pedagoga a nebyly tu zmíněné?

Asi bych zde zmínila, že hodně rodičů si plete rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem. Vyžadují po nás, abychom s dítětem řešili věci, které by měli řešit oni. Neříkám, že všichni jsou takový, ale často se to děje. V dnešní době je v případě domácích úkolů či písemek možnost na stránkách školy se informovat a bývá zde problém, že se na to rodiče nedívají a po té jsme na tom bití mi, že jsme je neinformovali.